אויסערגעוועגליכע סיים-סעסיע ווערט ניט צונויפגערופן

№ 85 | Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem | פרייז 20 גראשען | Lodzer Tageblat

# לאדזער טאגעבלאט

היינט 6 זייטען

רעדאקציע און אדמיניסטראציע: פּיעטריקאווער 16. טעלעפאנען פון: רעדאקציע 10057, פון אדמיניסטראציע 10047.

מיטוואך, פ' צו י"א ניסן תר"צ | 9 kwietnia 1930 r. | 23-טער יאהרגאנג


## נ"ע מרים אשת ר' משה נ"י איגער

פון זגערזש געבוירענע רובינשטיין

איז נאך לאנגע און שווערע ליידען געשטארבען דעם 8 אפריל ה. י.

די לויה קומט פאר היינט מיטוואך, י"א ניסן תר"צ 12.30 א זייגער נאכמיט. פון טהרה-הויז. וועגען עס מיילט מיט פערוואנדטע און בעקאנטע איז גרוים צער

די הינטערבליבענע פאמיליע.


דער אינהאבער פון דער שאקאלאד פאבריק „פראגרעס", בעמערקונג: אלעס אייגענע אויסארבייטונג.

קאנסטאנטינער 14, טיילט מיט, אז פאר דער בעקוועמליכקייט פון דער ג' קונדשאפט, איז ערעפענט געווארען א פיליע אין לאדז. ■ די פיליע איז שטענדיג פערזעהן אין א גרויסען אויס-

אויך ווסכאדניא 52 וואהל מיט פערשידענע צוקערווארג, שאקאלאד, מארמאלאד, באמבאניערעס אלעס כשר לחג הפסח אפילו למהדרין

מיט אכטונג „פראגרעס" לאדז, 11-טער ליסטאפאד 14.

כשר לפסח די אין לאדז בעוואוסטע יודישע שאקאלאד-פאבריק ZŁOTY RAJ

מאכט בעקאנט דער ג' קונדשאפט דאס צו דעם בעפארשטעהענדען פסח איז פערזעהען מיט א רייכען אויסוואהל פון פערשידענע שאקאלאד און קארמעלען כשר לפסח אפילו למהדרין מן המהדרין. פערקויפס-שטעלע: ווסכאדניא 50, זאוואדזקא 11, צעגעלניאנא 26.

בעמ. דאס אלעס ווערט געארבייט בהכשר גמור אונטער דער השגחה פון אנשים כשרים ונאמנים כדי אויסצומיידן א געדראנג ווערט די ג' קונדשאפט געבעטן זיך בעצייטענס צו פערזען מיט סחורה

Dr. L. Suchowczycki
כירורג
נעמט אן קראנקע פון 8 ביז 6 פון 3 ביז 2 פון צוועלף
Pl. Dąbrowskiego 2, tel. 123-47

Dr. med. Adam Bender
נארוטאוויטשא 30 טעל. 41-75
נאר....
ספעצ. פאר אינערליכע און האריז-קראנקהייטען

## אכטונג לאדז!

### די ארץ-ישראל'דיגע ווײנען און קאניאקען „כרמל-אריגינאל"

אונזער שוץ-מארקע

זענען אין לאדז שוין צו בעקומען איז פאלגענדע געשעפטען:

| | |
|---|---|
| 1) נ. ל. שיינביין, נאוואמיעסקא 27. | 13) ש. קארא, פיאטרקאווסקא 23. |
| 2) מ. פעליקס, פיעטריקאווסקא 20. | 14) קראיעווסקי, זיעלאנא 33. |
| 3) ס. גוטער, פולנאצנא 6. | 15) בלומענפעלד, 11 ליסטאפאדא 40. |
| 4) מ, פאגעלמאן, צעגעלניאנא 42. | 16) ב. יאראצינסקי, זגיערסקא 30. |
| 5) י. בעלכאטאווסקי, נארוטאוויטשא 31. | 17) א. לייזעראוויטש, 11 ליסטאפאדא 17. |
| 6) ח. ז. גאלדבערג, פולנאצנא 14. | 18) א. סאבציאק, 6 שיערפניא 43. |
| 7) גרינשפאן און קלאטשינסקי, צעגעלניאזא 36 | 19) נעבר. שיקער, פולנאצנא 1. |
| 8) ח. פ. רובינשטיין, פאלודניאוואַ 32. | 20) נ. רוססאק, לימאנאווסקי 28. |
| 9) מ. ליפסקער צעגעלניפנא 41. | 21) מ. אלטער, פאלודניאווא 5. |
| 10) ס. ראזענבלום נארוטאוויטשא 9. | 22) ה! ליבערמאן, פודנאצנא 10. |
| 11) י. מ. גאטער, נאוואמיעסקא 19. | 23) מ. ליפסקי, צעגעלניאנא 41. |
| 12) וול. סאבציאק, זגיערסקא 51. | 24) ח. מ. בריסטאווסקי בזשעזינסקא 9. |

## כשר לחג הפסח

### די שאקאלאדען- און צוקערווארען-פאבריק „ARKADIA" אגראדאווא — 13 —

מאכט בעקאנט דער ג' קונדשאפט, דאס איהרע שאקאלאדען- און צוקערווארען-אויסארבייטונגען פון בעריהמטען קוואליטעט אין א גרויסען אויסוואהל כשר לפסח בהכשר של הרב מיאנאוו בעקומט מען

אגראדאווא 13, פיעטריקאווער 35, פיעטריקאווער 121 און נארוטאוויטשא 9.

## כשר לחג הפסח.

דערמיט בעשטעטיג איך, דאס די פלאנצען-פּוטער פון דער פירמע

אקצ. געז. שיכט

### „צערעס" „ראדיאל" און „ריטא" איז שטרענג כשר לחג הפסח

די גאנצע צוזאמענשטעלונג פון די פלאנצען-פוטער שטעהט שטענדיג אונטער מיין השגחה פון אנהויב פון דער ארבייט ביז דער פערפאקונג דורך ערליכע און פרומע נאמנים בני-תורה ויר"ש. דעריבער קען יעדער, אפילו דער פרומסטער יוד דאס שפייז-פעטס ווי צו פליישיגע און צו מילכיגע מאכלים מיט א רוהיג געוויסען געברויכען, אויב עסגעפינט זיך נאר איין חתימה „כשר לחג הפסח".

שמחה פרענקיל תאומים
אבד"ק סקאוזין והגליל, חופ"ק פאדגורזע יע"א.

שמחה פרענקיל תאומים אבד"ק סקאחין חופ"ק פאדגורזע יע"א


היינט מיטוואך, י"א ניסן 1 א זייגער נמ. צו דער ערשטער יאהרצייט נאך אונזער אונפערגעסליכען מאן און הייסגעליבטען פאטער

## נ"ע אליעזר ב"ר אברהם ז"ל ליוושיץ

ועט געשטעלט ווערען א מצבה און געמאכט ווערען א הזכרה, צו וואס אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע ווערען געבעטען קומען

די טרויערנדע הינטערבליבענע


## שטר מכירת חמץ

זאכאדניא 49

ביי הר"ר יהושע פרידענזאהן בהר"ר שמעלקי ז"ל מורה הוראה דפה.

Dr. med. H. Różaner

ספעציאליסט פון הויט- און וועגערישע קראנקהייטען און קינדערלאזיגקייט

נארוטאוויטשא 9, טעל. 128-98

נעהמט אן פון 8—10; 5—8 אווענד

א ספעציעלער ווארטע-זאל פאר פרויען.

לעזט, אבאנירט דאס „לאדזער טאגעבלאט"

## בשורה טובה פאר לאדז און אומגעגענד

צו דער בעקוועמליכקייט פון פובליקום פון לאדז און אומגעגענד מאך איך בעקאנט, דאס אין מיין לאנגיעריגען ווײן-געשעפט איז די הויפט-פערקויפס-שטעלע פון די בעוואוסטע פירמען פון

ווײן ח. שולדענריין, פראנצישקאנער 11 צו די זעלבע פרייזען, ווי ביי שולדענריין אין ווארשא ווי אויך פון דער בעוואוסטע פירמע — א. נ. ליבערמאן, ווארשא, פראנצישקאנער 19, אויך צו די זעלבע פרייזען ווי ביי ליבערמאן אין ווארשא. אויך בעקומט מען ביי מיר אלע סארטען ליקערען, קאניאקען, שפריט און כרמל-ווײן כשר לפסח.

מיט אכטונג גוטמאן לאדז פל. וואלנאשטשי 11 טעלעפאן 158.20

בעמערקונג: דער ווײן 33-ער, 65-ער און 88-ער ווערן געפעלשט אין לאדז. ביטע אכטונג צו געבען אויפ'ן זיגעל און עטיקעט

ב"ה

די יאטקע פון יודעל פרידמאן, צעגעלניאנא 12 שטעהט פון היינט אן אונטער דער השגחה פון ראבינאט און ועד הכשרות ביי דער יודישער קהלה אין לאדז.

ועד הרבנים עם ועד הכשרות לודז.
ג' צו תר"צ.

## די עופות-שחט-הייזער

אויף זאכאדניא 56 (ווילקער שוהל) און קאמיעננא 2, וואס געפינען זיך תחת השגחת הראבינאט

זענען געעפענט

און מ'שעכט עופות פון 7 פריה אן.

# אויסערארדענטליכע סיים-סעסיע

## וועט נישט צונויפגערופען ווערען

## פינאַנץ-מיניסטעריום בעטראַכט אַ רייהע פראיעקטען פון שטייער-הנחות פאַר סוחרים

### קיין אויסערגעוועהנליכע סיים-סעסיע ווערט נישט צונויפגערופען

וואַרשאַ, 8. (טעל.)
אין אַ טייל צייטונגען האָט זיך בעוויזען אַ ידיעה, אַז די רעגירונג האָט בדעה צונויפצורופען אַ אויסערגעוועהנליכע סיים-סעסיע, כדי דורכצופיהרען די ראַטיפיקאַציע פון פויליש-דייטשען האַנדעלס-אָפּמאַך. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט ווערט פון אַ אָפיציעלער זייט מיטגעטיילט, אַז די רעגירונג האָט בשום אופן נישט בדעה צונויפצורופען קיין אויסערגעוועהנליכע סיים סעסיע.

### שטייער-הנחות פאַר סוחרים

וואַרשאַ, 8. (טעל.)
דאָס פינאַנץ-מיניסטעריום בעטראַכט איצט אַ רייהע פּראָיעקטען וועגען שטייער הנחות פאַר סוחרים.
צווישען אַנדערע ווערט בעטראַכט אַ פּראָיעקט לויט וועלכען עס זאָלען גענומען ווערען פאַר'ן גאַנצען איצטיגען שטייער יאָהר „זאַליטשקעס" נאָר אויף 50 פּראָצ. די איבעריגע סומע זאָל פּראָלאָנגירט ווערען. ווייטער ווערען בעטראַכט פּראָיעקטען וועגען פערקלענערען די שטייער סטאַוקעס אויף פאַרחגרת-סוחרים, וואָס פיהרען נישט קיין האַנדעלס-ביכער. וועגען מאַכען הנחות פאַר פערלענגערטע שטייערן און וועגען איינפיהרען אַ רויטשאַלט פאַר קלענערע סוחרים
צום בעטראַכטען די אַלע פּראָיעקטען האָט דאָס פינאַנץ-מיניסטעריום צוגעצויגען פאָרשטעהער פון די האַנדעלס-קאַמערן, מיט וועלכע דאָס מיניסטעריום בעראַט זיך.

### אַרעסטירט דעם קאָמוניסטישען צ. ק. אין וואַרשאַ

וואַרשאַ, 8. (טעל.)
אין צוזאַמענהאַנג מיט די הכנות צום ערשטען מאַי, האָבען די קאָמוניסטען אנטוויקעלט אַ פערשטאַרקטע טעטיגקייט. די פּאָליטישע פּאָליציי איז אָבער געווען גענוי אינפאָרמירט וועגען די קאָמוניסטישע פּאַרבערייטונגען און האָט אויך געהאַט ידיעות. אַז אין די לעצטע טעג זענען געקומען קאָמוניסטישע שלוחים פון רוסלאַנד.
אין די לעצטע טעג איז די פּאָליציי אונטערנעמען צו מאַכען רעוויזיעס און הויז זוכונגען. עס זענען דורכגעפיהרט געוואָרען 80 רעוויזיעס און 44 פערזאָן זענען אַרעסטירט געוואָרען. דערונטער דער פיהרער פון קאָמוניסטישען צענטראַל-קאָמיטעט אין פּוילען אַ געוויסער ברוין און עס איז צוגענומען געוואָרען קאַסע 3000 זל. געלד, פערשידענע נאָטיצען און דאָקומענטען
דעסגלייכען איז אַרעסטירט געוואָרען דער גאַנצער וואַרשאַווער צ. ק. מיט'ן פיהרער אַלעקסאַנדראָוו בראָש.

### שטייער-עקזעקוטאָר נעמט צו ביי סוחר זיין פּאַלמאַ

וואַרשאַ, 8. (טעל.)
אין אַ גרויס מוזיק-געשעפט אויף מאַרשאַלקאָווסקאַ גאַס איז היינט אריינגעקומען אַ שטייער-עקזעקוטאָר אויפצונעהמען שטייערן.
דער אינהאַבער פון געשעפט האָט זיך דאַן געווענדעט צום עקזעקוטאָר מיט פאָלגענדע ווערטער:
איך האָב שוין גאָרנישט וואָס צו געבען. איך בין נקי. אויב איהר ווילט קענט איהר ביי מיר נעמען אָט דעם פּאַלמאַ. דער סוחר האָט דערביי אָנגעוויזען אויף זיין פּאַלמאַ, וואָס איז געהאַנגען אין געשעפט. דער עקזעקוטאָר האָט זיך אָבער נישט געפּוילט און טאַקע דעם פּאַלמאַ צוגענומען.
דער ראַזינער שטייער-קוריאָז האָט אין די וואַרשאַווער סוחרישע קרייזען געמאַכט אַ ערשטוינענדען איינדרוק.

### אַרויס פון גרויס-מופתי דראָהט

ירושלים, (יט"א)
דער אָרגאַן פון ירושלים'ער הויפּט-מופתי „מעראַאַט על שארק" שרייבט, דאָס אויב די פער'משפט'ע צו טויטשטראָף אַראַבער זאָלען ווירקליך געהאַנגען ווערען, וועט דאָס לאַנד ווערען די אַרענע פון דער שוידערליכער אויפשומערונג.

### הסכם צווישען ענגלאַנד און פראַנקרייך

גוטע אויסזיכטען פאַר דער לאָנדאָנער קאָנפערענץ

לאָנדאָן, 8. (טו.)
אין דער 2 און אַ האַלב שעה'דיגען געשפּרעך צווישען מאַקדאָנאַלד און בריאַן, איז געקומען צו אַ הסכם בנוגע דער אויסטייטשונג פון אַרטיקעל 16 פון פעלקער בונד סטאַטוט. אויפ'ן סמך פון דער דאָזיגער פערשטענדיגונג איז וויידער פערהאַן אַ האָפנונג, אַז עס זאָל צושטאַנד קומען דער ענטוואָפנונגס-בונד צווישען די פינף גרויסע מלוכות

### יודען-פריינדליכער אַראַבער

צוגעצויגען צו פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר בעשולדיגען די אַראַבישע עקזעקוטיווע

ירושלים, 8. (יט"א)
דער יודענפריינדליכער אַראַבער מאַחמעד על טאַוועל, וואָס האָט מיט אַ צייט צוריק פערעפענטליכט אַ בראָשור, אין וועלכער ער מאַכט פעראַנטוואָרטליך די אַראַבישע עקזעקוטיווע פאַר'ן אויסברוך פון די אונרוהען, איז צוגעצויגען געוואָרען צו געריכטליכער פעראַנטוואָרטליכקייט און די גאַנצע אויפלאַגע פון זיין בראָשור איז קאָנפיסקירט געוואָרען. מאַחמעד על טאַוועל איז געווען אויך אַ עדות פאַר דער שאָו קאָמיסיע.

אונפערגלייכליך
אין כשרות און אין קוואַליטעט
איז דער
וויין פון די פירמע „באָרווין"
אינהאַבער
מענדיל באָרנשטיין
לאָדז
נאָוואָמיעסקאַ 30
טעלעפאָן 58-210
היט אייך פאַר פאַלסיפיקאַטען.

### אויפנאַהמע פאַר דער אַראַבישער דעלעגאַציע אין ענגלישען פּאַרלאַמענט

לאָנדאָן, 8. (יט"א)
דאָנערשטאָג וועט אין איינעם פון די זאַלען פון ענגלישען פּאַרלאַמענט איינגעאָרדענט ווערען אַ אויפנאַהמע פאַר דער אַראַבישער דעלעגאַציע. די אויפנאַהמע ווערט אָרגאַניזירט דורך אַ גרופּע דעפּוטאַטען און לאָרדען.

# ווער האָט געוואונען

## אויף דער מלוכה-לאָטעריע?

ציהונג פון דער 5 קלאַס פון דער 20. מלוכה לאָטעריע.

| | |
|---|---|
| 3.000 זל. — נומ. 57216 78808 | **נאָך דער הפסקה** |
| 161026 181757 | 15.000 זל. נומ. 127388 |
| 2.000 זל. נומ. 72733 89385 | 2.000 זל, נומ. 4938 12984 |
| 1.000 זל. נומ. 12064 22526 | 80120 16318 |
| 133151 162805 198746 204385 | 1.000 זל. נומ. 6160 46495 |
| 207992 | 58907 153289 174329 187408 |
| 600 זל. נומ. 85488 95600 | 188246 204561 |
| 123342 136379 167010 172238 | 600 זל. — נומ. 48470 98482 |
| 182257 187827 203194 | 133762 140930 158456 188600 |
| | 191024 |

# בלוט-בלבולים אין ליטא

## קאָליגאַנישער טעראָר

קאָוונע, (יט"א)
דאָ איז אָנגעקומען אַ רעלעגאַציע פון דער יודישער בעפעלקערונג אין צאַרנשגישאָק (אַ שטעטעל ביי קאָוונע). וועלכע דערצעהלט וועגען שוידערליכע מעשים פון אַ גרופּע כוליגאַנעם, וואָס מעראָריזירט די יודישע בעפעלקערונג. שוין אַ לענגערע צייט ווי די כוליגאַנעם שלאָגען די ערטיגע יודען. ווען יודען געהען אין שוהל ווערען זיי מערדעריש צעשלאָגען און די טליתים, סידורים ווערען בעשמוצינט. די יודען האָבען זיך געווענדעט מיט אַנ'אָנקלאַגע אין געריכט, האָט דער ריכטער די כוליגאַנעם בעשטראָפט מיט איין טאָג אַרעסט. נאָך דער דאָזיגער שטראָף זענען די כוליגאַנעם געוואָרן נאָך מעהר ווילד און דער מצב פון די יודען איז איין גרויס סכנה. אין קאָוונע האָט מען אַפּעלירט צום אינערן-מיניסטער ער זאָל שיצען די יודען פון די כוליגאַנעם. קיין פאָזיטיווע הילף איז נאָך אָבער נישט געקומען.
קאָוונע, (יט"א)
4 יודישע קצבים, וועלכע זענען געווען זיינערצייט בעשולדיגט אין דערמאָרדען דעם וועטערינאַר - דאָקטאָר אווזשיעננים אין אַזוי ירי'ם אַז "' יום אויסשולד בעפרייט געוואָרען, זענען צוליב דער העצע פון די קריסטען ווידער אַרעסטירט געוואָרען. די אַנטיסעמיטישע אַגיטאַציע צוליב'ן טויט פון ד"ר אווידשעגים אַז זאָוי גרוים, אַז די יוסטיץ-מיניסטער איז געווען געצוואונגען צו אַרעסטירען 4 יודען, הגם מען ווייס אויף זיכער, אַז זיי זענען אומשולדיג
קאָוונע, (יט"א)
אונ'ם סעזאָן פון בלוט-בלבולים איז אויך ליטע נישט געבליבען הינטערשטעליג. פון מעהרערע שטעטלעך קומען אָן ידיעות וועגען פערפאַלענע קריסטליכע קינדער, דערביי ווערט אויך פונאַנדערגעפלאַקערט אַ ריטואַל-מאָרד-העצע. אין אַלע פאַלען האָבען די קינדער זיך אָפּגעזוכט. די פינסטערע העצע הערט אָבער נישט אויף און אין אַ רייהע שטעט לעבט די יודישע בעפעלקערונג אין שרעק.

### אַראַבישע יוגענד דראָהט מיט אַנ'אויפשטאַנד

ירושלים, (יט"א)
די אַראַבישע פּרעסע פערעפענטליכט אַ ערקלערונג פון דער אַראַבישער נאַציאָנאַליסטישער יוגענד. די ערקלערונג איז רעדאַגירט אין אַ זעהר שאַרפען פאָרם. אין דער ערקלערונג ווערט געזאָגט, אַ זעהר הערטע אַ גרויסע אויפרעגונג אין לאַנד צוליב די אַרעסטען פון די אַראַבער. „מיר גלויבען נישט" — ווערט ווייטער געזאָגט אין דער ערקלערונג — אַז די רעגירונג האָט פעראורטזאַכט די אונרוהען צוליב איהר האַלטונג אויף די רעגירונג וועט נישט ענדערן איהר ביז איצטיגע פּאָליטיק, דאַן איז אַ אויפשטאַנד אונפערמיידליך.
ירושלים, (יט"א)
דער אָרגאַן פון הויפּט-מופטי מופטי טעלט מיט, אַז די אַראַבישע יונגער אָרגאַניזאַציעס האָבען געשאַפען אַ פערטיידיגונגס-אַרמעע. איהר ציל איז אַרומצושיקען שליחים איבער די שטעט און דערפער און וועקען דאָס נאַציאָנאַלע געפיהל פון דער אַראַבישער בעפעלקערונג א. א. וו

### די פעראַנטוואָרטליכקייט פון די איטאַליענישע אַסעקוראַציע געזעלשאַפטען אין פּוילען

נישט לאַנג צוריק האָבען זיך בעווייזען אין געוויסע צייטונגען ידיעות וועגען דע, אַז די פערזיכערונגס - געזעלשאַפטען אין פּוילען האָבען גוט ענטשפּרעכט מיט זייערע פערמעגענס אין אויסלאַנד פאַר זייערע פערפליכטונגען, וואָס זיי האָבען אויף זיך גענומען לגבי די אַסעקורירטע אין פּוילען דער פערעפענטליכער דעם 6. אַפּריל ד. י. בעשלוס פון די פעראייניגטע לעבענס-אַסעקוראַציע - געזעלשאַפטען אין פּוילען שטעלען דערמיט פעסט דע דערמאָנטען קלאַנג און אונטערשטרייכען, אַז די גאַראַנטיעס פון די איטאַליענישע אַסעקוראַציע - געזעלשאַפטען בריינגען זיך אויס אויך אויף זייערע ריזערווען אין אויסלאַנד.

### פון וויינהאַנדעל „באָרווין"

די פירמע „באָרווין" אינהאַבער ר' מענדיל באָרנשטיין לאָדז, נאָוואָמיעסקאַ 30. די פירמע עקזיסטירט 45 יאָהר, בעזיצט אַ איינענע ראַזינקען ווייַן-פאַבריק פון בעסטערע סאָרטען, אימפּאָרטירט פון אונגאַרן און פּאַלעסטינאַ פרימאַ און און עלטערע יאָהרגענג ווינען, פיהרט אויך אויף לאַגער פערשידענע ליקערן, בראַנפען און שפּריט.
די משקאות פון דער דאָזיגער פירמע צייכענען זיך אויס מיט זייער גוטען געשמאַק, ביליגקייט, עכטקייט און אַזוי, אַז דער וואָס וויל האָבען אַנ'אמת'ן עונג יום-טוב דאַרף זיך בעזאָרגען מיט וויין פון דער אויבענדערמאָנטער פירמע.

אַכטונג בעקער-מייסטער
אין לאָדז.
די פערוואַלטונג פון בעקער-צעך טיילט מיט, אַז לויט דעם אָפּמאַך מיט די בעקער-אַרבייטער איז בעשלאָסען געוואָרען אַז
קנעטער און שיבער ביי מצות בעקומען צו 3 זל. און 25 גר. אַ שעה
וועגען וואָס מיר בעטען אונזערע מיטגלידער זיך צו צופאַסען צו דעם אויבענדערמאָנטען אָפּמאַך
מיט אַכטונג
דער בעקער-צעך אין לאָדז.

ב"ה
בעקאַנטמאַכונג
דער יאַטקע אינהאַבער ה' יצחק גאָלדמאַן דזשעלנאַ 50
שטעהט אונטער דער אויפזיכט פון ועד הרבנים
און ועד הכשרות ביי דער יוד קהלה אין לאָדז,
יום ד' ניסן תר"ץ

Dr. med. M. Heller
ספעציאַליסט פאַר הויט- און וועענערישע קראַנקהייטן און מענער-שוואַכקייט
נאָווראָמאָ 2, טעל. 179-89
נעמט אָן פון 8—4 פריה ביז 10 און 4—5 נאָכמ.
פאַר פרויען פון 4—5 נאָכמ.

לעזט און אַבאָנירט
„לאָדזער טאָגעבלאַט"

אויטענטישע בריעף
פון די רבנים הראשים קוק און זאָנענפעלד אין א"י
וועגען דעם בעריהמטען וויין „כרמל אריגינאַל"

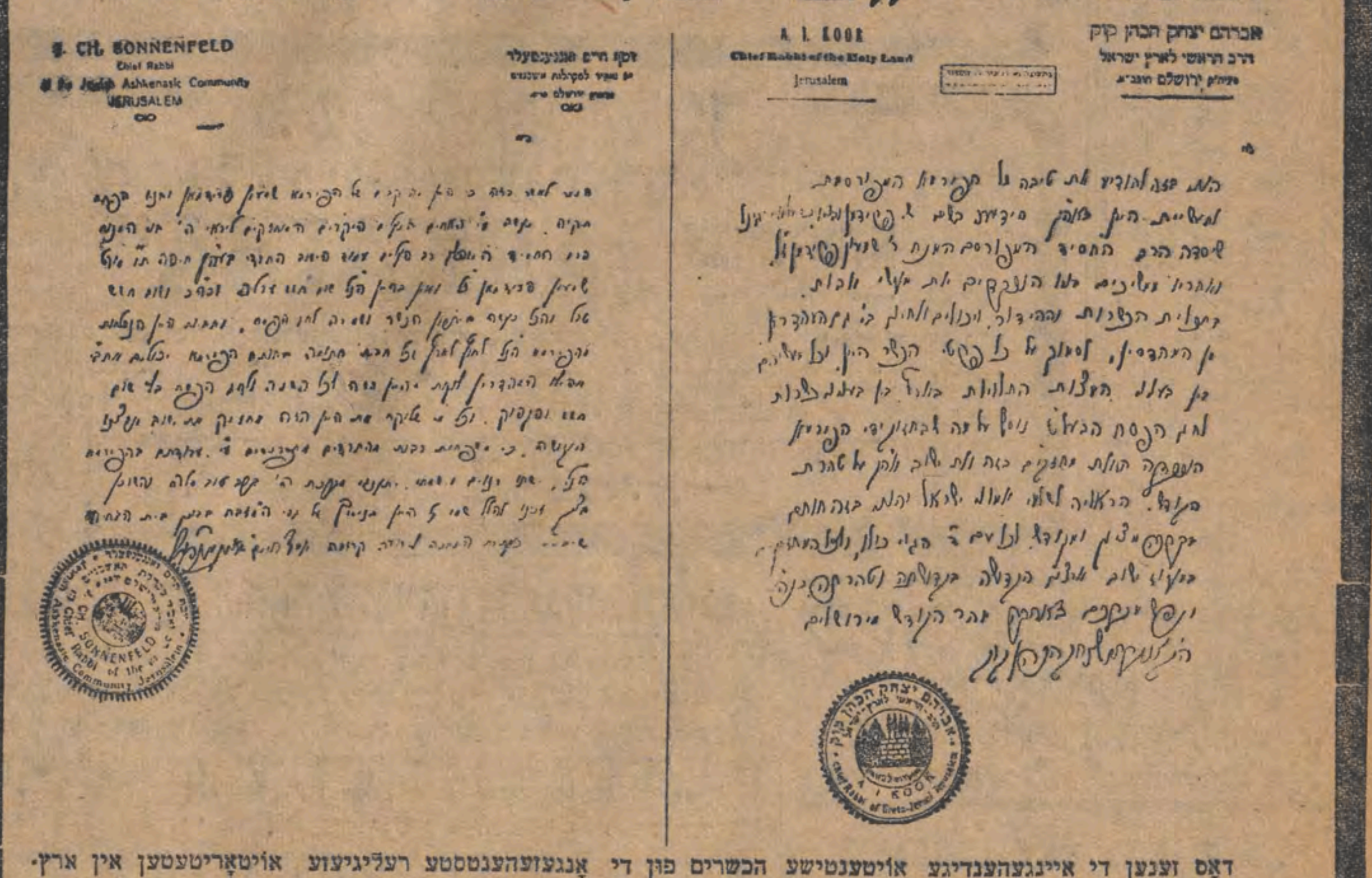
אברהם יצחק הכהן קוק
הרב הראשי לארץ ישראל
A. I. KOOK
Chief Rabbi of the Holy Land
Jerusalem
יוסף חיים זאָנענפעלד
J. CH. SONNENFELD
Chief Rabbi
of the Jewish Ashkenasic Community
JERUSALEM

דאָס זענען די איינגעהענדיגע אויטענטישע הכשרים פון די אָנגעזעהענסטע רעליגיעזע אויטאָריטעטען אין ארץ-ישראל הרב קוק און הרב זאָנענפעלד אויפ'ן בעריהמטען וויין „כרמל-אריגינאַל" פון חיפה פתח-תקוה.
לאָזט זשע אייך נישט פערטומלען פון עפעס „צווייפעלהאַפטיגע" הכשרים!
פאָדערט איבעראַל דעם איינציגען ריינעם עכטען און כשר'ען ארץ-ישראל וויין „כרמל אריגינאַל"!
בעמערקונג: מיר פערעפענטליכען די דאָזיגע אויטאָגראַפישע איינגעהענדיגע בריעף מיט'ן צוועק אויפצוקלערען די געעהרטע קאָנסומענטען, ווי אַזוי ס'דאַרף באמת אויסזעהן אַ הכשר אויף וויין אין געגענזאַץ צו די אַנדערע רעקלאַמירטע ארץ-ישראל ווינען, וואָס בענוצען אין פערשפּרייטען אַ „הכשר" אויף דעם „נאָמען".

# לאָדזשער טאַגעבלאַט

באַ' [illegible] פון 6 ביז 7 אין [illegible]

[illegible] בעשטעלטע מאַנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט

„Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. poczt. 16 :אדרעס

טעלעפאָנען: רעדאַקציע 10057. אדמיניסטראַציע 100.47


# עס שמעקט מיט וואַהל-קאַמפּאַניע

דער סיי איז נאָך נישט פֿונאַנדערגע־לאָזט און אין דער לופֿט שמעקט שוין מיט וואַהל־פּוגלווער. די פּאָליטישע פּאַר־טייען האָבען זיך שוין אויף אַן אמת פֿערקאַטשעט די אַרבל און זיך איינגע־שפּאַנט אין דער וואַהל־מאַשין, מיט אַלע איהרע אמת'דיגע טענות מענות און דע־מאַגאָגישע שפּיצלעך. דער „צענטראַלעוו" איז קודם כל אַרויסגעפֿאָהרען מיט דעם געשריי: דיקטאַטור, עליך פּוילען! א יחיד האָט פֿערכאַפּט די מאַכט און גע־וועלטיגט איבער'ן לאַנד ביד רמה לויט זיין איינזעהן און ווילען, און רעדיבער מוזען די פֿאָלקס־מאַסען שטעהן אויף [...]

[...] סאַנאַציע פֿאַר דער „איינרעדעניש", וואָס מען מאַכט איהם, אַז ער איז פֿאַר אַ דיקטאַטור. דאָס איז דער בעסטער סימן, אַז מען האַלט שוין נאָהנט פֿון וואַהלען, ווארום יז איצט האָבען זיך אין יענעם אָרגאַן געהערט גאַנץ אַנדערע דיבורים.

איצט דאַרף מען קומען צום פֿאָלק, מען מוז האָבען זיין שטים, און דאָס פֿאָלק וויל נישט קיין דיקטאַטור, דאָס פֿאָלק האָט נאָך נישט פֿערלוירען דעם צו־טרוי צו זיך אַליין, און צו זיינע מלוכה'־שע איינריכטונגען. [...]

[...] יעדער אויף זיין שטייגער, יעדער לויט זיין געניכט, עס שמעקט מיט וואַהל־קאַמ־פּאַניע.

—פּס.

# נחת פֿון קינדער...

## אַ סענסאַציאָנעלע שמד געשיכטע אין ווילנאַ

אַן'אויסטערלישע שמד־געשיכטע האָט פּאַסירט די טעג אין ווילנאַ, אין דער אַנ־שטענדיג־בעל־הבית'ישער יודישער משפּחה וו—סקי, אויף ווילנער גאַס. וו—סקי איז אַ יוד אַ סוחר און האָט געהאַט אַ סך צרות פֿון זיינע קינדער. זיין עלטערע טאָכטער איז בעת דער מלחמה אַוועק קיין אָדעס, וואו זי איז אַרונ־טערגעפֿאַלען אונטער אַ טראַמוואַי און דערהרג'עט געוואָרען; אַ זוהן האָט עמי־גרירט קיין אַמעריקאַ, זיך דאָרט אַרויפֿ־געאַרבייט, ער איז אָבער צוליב'ן בראַנ־ [...]

[...] דער בריף האָט אויפֿ'ן פֿרומען פֿאָטער געמאַכט אַ שווערען רושם. דער פֿאָטער האָט פֿון גרויס עגמת־נפֿש בעקומען אַ שווערען גערוועזן־אַטאַק.

וואו דאָס מיידעל איז אַנטלאָפֿען, איז אומבעקאַנט.

# מערקווירדיגע יודישע פֿאַמיליע, וואָס האָט אַרויסגעגעבען די בעריהמטסטע העלדען פֿון עסטרייך

(אַ בריוו פֿון וויען, ספּעציעל פֿאַר'ן „לאָדזשער טאַגעבלאַט") — פֿון מ. א. טענענבלאַט

די גוט־יודישע פֿאַמיליע פֿונ'ם איינ־ציגען יודישען מאַריאַ־טערעזיען־ריטער, גענעראַל מאַיאָר אַלעקסאַנדער פֿאָן אייס, איז בעשטאַנען פֿון לויטער העלדי־שע פּאַטריאָטען. גאָר ווענינע פֿאַמיליעס פֿון דער גאַנצער עסטרייך־אונגאַרישער מאָנאַרכיע האָבען זיך אויסגעצייכענט מיט אַזעלכע בעריהמטע העלדען־טאַטען [...]

[...] ווילנער יודישער אָרגאַניזאַציע איז דאָס געווען אַ גרויסער מוסר־השכל.

פֿאַקטיש האָבען די עטליכע געצעהל־טע יודישע פֿאַמיליעס פֿון אַזאַ הויכען אַמטליכען און געזעלשאַפֿטליכען שטאַנד נאָר אויסגעהאַלטען דאָס יודישקייט. אויסגעשמד'ט זיך, אָדער פֿערשוואונ־ [...]

[...] אונטער פֿעלדמאַרשאַל ראַדעצקי'ס קאָ־מאַנדע אין דער גרויסער שלאַכט געגען איטאַליען. ערשט זעקס יאָהר שפּעטער בעקומט ער דעם שאַרזש פֿון אַ לייטע־נאַנט און ווערט דער ערשטער יודישער אָפֿיציר אין דער קייזערליכער אַרמעע. אין דער צווישען־צייט מוז ער אין דער אַרמעע נאָך [...]

[...] אין דער שלאַכט ביי קוסטאַצאַ פֿיהרט אַלעקסאַנדער איים אַן'אַטאַקע, וועלכע די עסטרייכישע קריגס־געשיכטע בע־שרייבט אַלס הויפּט־פֿערדינסט און זיגר־רייכען אויסגאַנג פֿון דער היסטאָרישער שלאַכט. דער קייזער האָט דעמאָלט אויס [...]

(ענדע — זייט 6)

# די טראַגעדיע פֿון יודישען אַקסען-קעמפֿער אין שפּאַניען

## דער בלוטיגער פֿינאַל פֿון אַן אַקסען-קאַמף אין מאַדריד

די יודישע געשיכטע איז רייך מיט טשיקאַווע, קוריאָזע זאַכען. און אַט זע־נען די אַמעריקאַנער צייטונגען די טעג געווען פֿול מיט נאָך איינעם אַזאַ קוריאָז.

אין מאַדריד, די הויפּט־שטאָט פֿון שפּאַניען, איז געווען אַ גרויסער יום־טוב [...]

[...]

# לאָרד באַלפֿור
## זיין לעבען, שטרעבען און שאַפֿען

ל. ש. קרעדיטאָר

VII.

### באַלפֿור ווערט פּרעמיער.

אַן'אינטערעסאַנטע קאַריקאַטור האָט דעמאָלט אָפּגעדרוקט די הומאָריסטישע צייטונג „פּאַנטש": באַלפֿור שטעהט זיך [...]

[...] סען דערפֿאַר".

זעהר אינטערעסאַנט איז, וואָס איז דער צייט, ווען אַלע האָבען מקנא גע־ווען באַלפֿור'ן פֿאַר אַזאַ הויכען און חשוב'ן אַמט, ווי דער פֿיהרער פֿון „חוץ אַף קאָמאָנס", איז ער אַליין דערפֿון גע־ [...]

[...] פֿיל געווען צו פֿערדאַנקען באַלפֿור'ן, וועלכער איז געווען דער שאַרפֿסטער געג־נער, און ער האָט פֿיל בייגעטראָגען צו איהר פֿאַלען.

אין יאָהר 1895, דאָס הייסט קנאַפּע דריי יאָהר פֿון איהר עקזיסטענץ, איז די [...]

[...]

(ראָס ווייטערע קומט)

# די פֿראַגע פֿון יודישע חתונה-דינים
## אויף דער זיצונג פֿון דער פֿעלקער-בונד-קאָמיסיע ביים פּרויען-שוץ

גענף (יטא) דאָ האָט זיך געעפֿענט די סעסיע פֿון „קאָמיטעט פֿאַר פּרויען און קינדער־האַנדעל". אין די בעראַטונ־גען בעטייליגט זיך אויך דער פֿאָרשטע־הער פֿון דער „יודישער געזעלשאַפֿט פֿאַר שוץ פֿון מיידלעך און פֿרויען", ה' [...]

[...] די בעזונדערע געפֿאַהרען, וועלכע ווען פֿערבונדען מיט די יודישע חתונה דינים פֿאַר די יודישע מיידלעך, וועלכע פֿאַלען צוליב דעם זעהר לייכט אַריין אין די הענד פֿון פֿרויען־הענדלער. [...] ה' כהן האָט געגעבען דער קאָמיסיע געוויסע אינפֿאָרמאַציעס וועגען דער פֿראַגע פֿון די יודישע חתונה־די־נים. ער בעטאָנט, אַז די צאָהל פֿון די מיסברויכען איז באמת גאָר אַזוי גרויס, ווי מען נעמט אָן און אַז די יודען זע־נען געווען די ערשטע אַליין אויפֿמערק־זאַם צו מאַכען אויף די געפֿאַהרען און צו [...]

[...] וועגען אויף אַזאַ אופֿן פֿערפֿיהרט. ה' כהן האַלט, אַז דער בעסטער אויסוועג איז, אַז די לענדער זאָלען איינפֿיהרען ביי זיך אַ רעליגיעזע און ציווילע חתונה צו גלייכער צייט. ער מאַכט אויפֿמערק־זאַם די קאָמיסיע [...]

[...] ראַטונגען אפילו פֿון די אָרטאָדאָקסישע רבנים, וועלכע זוכען אַ תרופֿה צו דער לאַגע. דער פּוילישער רעגירונגס־דעלע־גאַט ד"ר כאָרזקאַ האָט זיך אין זיין רעדע אויך באַריכות אָנגעשטעלט אויף דער פֿראַגע וועגען די יודישע חתונות. [...]

# וועגען בעפֿרייען עלטערן פֿון אַמע־ריקאַנער בירגער פֿון אימיגראַציע-קוואָטע

וואַשינגטאָן, (יט"א) קאָנגרעסמאַן דיקשטיין האָט אַריינגע־טראָגען אין רעפּרעזענטאַנטען־הויז [...]

לאָדז
9. אַפּריל 1930
• זונ-אויפגאַנג: 5.05
זונ-אונטערגאַנג 6.13
מיטוואָך, י"א ניסן תר"ץ
פ' צו

# טאָג-כראָניק

## ווינטער-שיצע פאַר מערץ

היינט, מיטוואָך וועלען בעקומען אוים-געצאָהלט די ווינטער-שטיצע פאַר מערץ די דערצו בערעכטיגטע אַרבייטסלאָזע, וועמענס נעמען עס הויבען זיך אָן מיט

P, R,

— נערשטאָג —

S,

— פרייטאָג —

T, U,

— שבת —

W, Z, Ż.

## פראָנצויזען און אַמעריקאַנער קומען צו גאַסט קיין לאָדז

קיין לאָדז קומען די טעג צוויי אוים-לענדישע עקסקורסיעס: איין גרופּע טו-ריסטען, וואס וועלען בעזוכען לאָדז וועט בעשטעהן פון אַמעריקאַנער פּאָלאַקען. דער צווייטער אויספלוג בעשטעהט פון א גרופּע פראַנצויזישע סטודענטען, וועל-כע וועלען בעזוכען די גרעסטע לאָדזער פאַבריקען.

## שוחד פאַר רכילות

(פ) דער סעקרעטאַר פון קאָנסטאַנ-טינער מאַגיסטראַט רישאַרד לאַנטשינ-סקי איז דורכ'ן לאָדזער קרייז-געריכט פער'משפּט געוואָרען אויף א חודש תפיסה פאַר טרייבען רכילות געגען א וועזסע אירענא ז. מיט'ן ציל זי צו קאָמפּראָמיטירען.

טריקט ווי בשר'ן ווייץ „בּירוין" מענדיל בארנשטיין'ס

# אורטייל אינ'ם סענסאַציאָנעלען פּראָצעס וועגען דער פּאַבאָר-אַפּערע אין לאָדז

## מאַיאָר וואלאשינאווסקי פער'משפּט אויף צוויי יאָהר תפיסה און בעזייטיגט פון מיליטער-דינסט

(§) דער געשטיגער טאָג אין גרויסען פּראָצעס וועגען דער פּאַבאָר-אַפּערע האט צווישען דער לאָדזער בעפעלקע-רונג אַרויסגערופען אזא שפּאַנונג, אז דאס מיליטער-געריכט איז געווען גע-פּאַקט פון פּובליקום.

נאָכ'ן אָפּענען די פערהאַנדלונגען, בע-קומט דאס ווארט דער עקספּערט. אויף דער פראַגע, צי דער געזונד-צושטאַנד פון די פּאַבאָראָווע בערעכטיגט די קאַ-טעגאָריעס, וואס ד"ר וואלאשינאווסקי האט פאר זיי בעשטימט, ענטפערט דער עקספּערט, אז צווישען די מיינונגען פון מאיאר וואלאשינאווסקי און דער קאָנ-טראָל-קאָמיסיע זענען נישטאָ קיין שאר-פע אונטערשיידען, אָבער די קאַטעגאָר-יעס, וואס ד"ר וואלאשינאווסקי האט בעשטימט זענען פונדעסטוועגען נישט גענוי. וואס שייך דעם עדות שטייגערט, פאַר וועלכען ד"ר וואלאשינאווסקי האט בעשטימט קאַטעגאָריע „דע" און דאס שפּיטאַל האט איהם צוגעטיילט צו קאַ-טעגאָריע „א", איז דער עקספּערט נים מסכים מיט דער מיינונג פון שפּיטאַל אין דעם ענין. פון דער צווייטער זייט, ווייזט אָן דער עקספּערט, איז ד"ר וואַ-לאשינאווסקי געווען ווייניג פאַרזיכטיג בנוגע די פּאַבאָר-פאַרשריפטען. ער האט, נעמליך, געדאַרפט בעסער דעם פּאַבאַ-ראָווע אונטערזוכען אין שפּיטאַל אריין, אנידער ער האט איהם אויפ'ן אָרט בעש-טימט קאַטעגאָריע „צע".

אדוו. לאַנדוי: ווען האט דער דאָק-טאָר דאס רעכט באַלד צו בעשטימען די קאַטעגאָריע, אָהן שפּיטאַל?

עקספּערט: אויב ער שטעלט פעסט א נישט קאָמפּליצירטען האַרץ-פעהלער, דאַמאָלס דאַרף ער געבען קאַטעגאָריע „ע".

אדוו. לאַנדוי: ווען מאיאר וואלאשי-נאָווסקי וואָלט געשיקט שטייגערט'ן אין שפּיטאַל אריין, צי איז מעגליך, אַז ער וואָלט דאָרט בעקומען די זעלבע קאַטע-גאָריע?

עקספּערט: ס'איז גאַנץ מעגליך.

דאס ווארט גענומט דאן דער פּראָקו-ראָר קאַפּיטאַן מיטאָווסקי, וועלכער האט אנ'אנדערטהאַלבען שעה'דיגע בעשולדי-גונגס-רעדע.

בעת דער רעדע פון פּראָקוראָר האט ד"ר וואלאשינאווסקי פערהאַלטען זיך זעהר רוהיג און נישט אַרויסגעוויזען קיין שפּור פון דענערוויזירונג.

לאַנגע, מיהפולע אַרבייט — זאָגט דער פּראָקוראָר — האט געגעבען א גוט סטיגען רעזולטאַט. אויף וויסלאַדניאַ-גאַס איז ענטדעקט געוואָרען א נעסט פון מאַכערס, וואס האט זיך פערשלעפּט צו אונז פון די צאַרישע צייטען. עס זענען בעוויזען געוואָרען די נעמען פון די מי-ליטער-פּליכטיגע, וועלכע האָבען גע-וואָלט אויסמיידען זייער בירגער-פּליכט. עס זענען אויך אַרויסגעצויגען געוואָרען אויף דער ליכטיגער שיין די נעמען פון יענע לייט, וועלכע האָבען וועלפישע אַפּעטיטען צו דאָלאַרען.

וואָסערע בעווייזען זענען פערהאַן ווע-גען דער שולד פון אָנגעקלאַגטען? ראַ-שית זענען דאס ברות, וואס דער אָנגע-קלאַגטער בעטיהט זיך אַרויסצושיקען פון תפיסה צו זיין כלה און צו מיינע-גען. צווישען איז פערהאַן א ביכעל פון פ. ק. א.

פון די ברות איז צו זעהן, אז דער אָנגעקלאַגטער האט געהאַט עסקים מיט דער בענטשקאַווסקא און אז ער האט זיך דערשלאָגען צו א פערמעגען פון מוסברוילען. פון די ברות קאָן זיך בע-קומען א כאַראַקטעריסטיק פון'ם בעשול-דיגטען. אין די ערשטע טעג, ווען די אַפערע איז ענטדעקט געוואָרען, האט מאיאר וואלאשינאווסקי נישט אַרויסגע-וויזען די מינדסטע חרטה. פערקעהרט, ער האט דאן נאך געוואָלט אַפּראַטעווען די געלדער, צו וועלכע ער האט זיך דער-שלאָגען אויף אַנ'אומלעגאַלען אופן.

דער זונגעקלאַגטער איז געשמאַנען פאַר'ן געריכט און ערקלערט: „אויב מען מוט עפּעס, דאַרף מען זיך מודה זיין" אָבער דאס מודה זיין זיך איז נישט געקומען צוזאַמען מיט א חרטה, נאָר א שטרעבונג צו בעקומען א וואס מילדערע שטראָף.

איך מוז בעטאָנען, — זאָגט דער פּראָקוראָר — אז דאס בעפרייען אויף אנ'אומגערעכטען אופן אזא גרויסע צאָהל פּאַבאָראָווע, ווי עס האט געטון ד"ר וואלאשינאווסקי, וואָלט געקאָנט נור זיין א גרויסען שאַדען פאַר דער מלוכה, ווייל אויפ'ן פאַל פון מאָבילי-זאַציע קאָן מען פון זיי באַלד נישט האָבען קיין נוצען.

דער זונגעקלאַגטער איז אויך בעגאַנ-גען א פערברעכען צוליב צוועקען פון ריוח. א לסבעווייז דערצו קאָן דינען דער פאַקט, אז בעת דער פּאַבאָר-קאָמי-סיע אין הערבסט 1928 האט ער זיך דערשלאָגען צו א גרעסערע סומע געלד. אויף דער פּאַבאָר-קאָמיסיע איז צוליב דעם געקומען צו פערשיידענע קאָנפליק-טען צווישען דעם זונגעקלאַגטען און דעם צוויל-דאָקטאָר פּיק. מ'זעהט, אַלזאָ, אז אויף די קאָמיסיעס זענען פאָרגעקומען גאַרנישט קיין גלאַטיגע זאַכען. עס איז אויך פעסטגעשטעלט געוואָרען, אז בעת דער פּאַבאָר-קאָמיסיע האט זיך אַרום פּאַבאָר-לאָקאַל געדרעהט די בענטשקאָח-סקא. וואס האט זי דאָרט געטון? דאָרט איז אויך געווען אזא „העכער אַדוואָקאַט" ווי מיענין.

דער אָנגעקלאַגטער האט געהאַט א בע-שטימטע חודש'ליכע פּענסיע, קיין פּרי-וואַטע פּאַציענטען האט ער נישט גע-האַט. אין דעם פאַל קאָן מען צום בעס-טען גלויבען דער כלה פון אָנגעקלאַגטען. זי האט געזאָגט, אז זי האט קיינמאָל נישט געזעהן ביי ד"ר וואלאשינאווסקי'ן קיין פּאַציענטען, א חוץ בעקאַנטע. וואס קאָן מען אָבער געניסען פון בעקאַנ-טע? מא פון וואַנען קומט צו איהם גרויסע סומען געלד? דאס, וואס ער דערציעהלט וועגען זיין „גרויסען גע-ווינס" אין צאָבאָט, איז דאס א בבא-מעשה, ווארום די כלה גופא האט ער-קלערט, אז זי איז איבערצייגט, אז דאס איז נישט אמת.

אַלס די פּאַקטישע איינקונפטען פון אָנגעקלאַגטען קאָן גענומען ווערען אין חשבון נאָר זיין חודש-פּענסיע אין 375 זל. פון קראַנקען-קאַסע, וואו ער האט געאַרבייט אַלס פערטרעטער און אפשר נאך קליינע איינקונפטען פון מעדיצינ-שער פּראַקטיק. און איצט די אויסגא-בען: דער קעלנער פון „מיוואַלי" האט ערקלערט, אז דער אָנגעקלאַגטער פלעגט זיין אין „מיוואַלי" א 3 מאָל אין וואָך, געצאָהלט רעכנונגען פון 25 ביז 40 זל. צי קאָן אַנ'אָפיציר זיך ערלויבען דער-רויף? איצט ערשט רייזעס קיין וואַר-שא, האָטעלען, א פוטער פאַר דער כלה פאַר 150 דאָלאַר, א גאָלדענער זייגער. פון וואס פאַר א קוועלען שטאַמען די געלדער, אויב נישט פון אומלעגאַלען בעפרייען פּאַבאָראָווע פון מיליטער-פליכט.

די בענטשקאַווסקא האט איהם זיכער נישט געגעבען קיין מתנות. דער גאָל-דענער זייגער איז געווען א האַנד-געלד אויף לאָבאָר (דער פּראָקוראָר בעט דעם זייגער צו קאָנפיסקירען). עס איז אויך אויסגעשלאָסען יעדע בעהויפּטונג, אז צווישען ד"ר וואלאשינאווסקי און דער בענטשקאַווסקא איז געווען א ליבע. אמת איז נאָר, אז די ליבע פון די מיט ברוילען איז געווען דער חשק צו לעבען א גוטען טאָג, צו הולאַנקעס און האַפּאַ-רעטען. אזעלכער איז דער אָנגעקלאַגטער געווען און אַלס אזעלכען דאַרפט איהר, העררן ריכטער, איהם משפּט'ן.

מיט א גרעסערער פערטיידיגונגס-רעדע טרעט דאן אַרויס אדוו. לאַנדוי. ער הויבט אָן מיט אַנ'אַנפראַגע צום טריבונאַל, צי ער האט פעסטגעשטעלט בעת די פערהאַנדלונגען די פאַקטישע זאַכלאַגע און די שולד פון אָנגעקלאַג-טען. די פּאַקטישע זאַכלאַגע איז נישט בעשטימט געוואָרען — זאָגט דער אַד-וואָקאַט — פונדעסט זיין וועל איך נישט פאָדערען פון געריכט צו בעפרייען דעם אָנגעקלאַגטען, ווארום דער אָנגע-קלאַגטער גופא האט זיך מודה געווען אין דער שולד, מחמת דערצו האט איהם געשטויסען זיין געוויסען.

עס האַנדעלט זיך נאָר הערין, וואס די עדות האָבען בעהויפּטעט בנוגע די פּאַטמיווען, מיט וועלכע דער אָנגעקלאַג-טער האט זיך געלענקט ביים בעפרייען די מיליטער-פּליכטיגע. אויף דער פראַ-גע, פאַרוואס ער האט דאס געטון, האט דער אָנגעקלאַגטער בפירוש ערקלערט, אז ער איז אַרומגערינגעלט געוואָרען מיט א נעץ פון שלעכטע מענשען, און ער האט זיך צוזאַמענגעבראָכען.

די בענטשקאַווסקא איז דא געווען די הויפּט-פערזאָן, וועלכע האט אויסגע-שטעלט די נעץ אויף ד"ר וואלאשינאָוו-סקי. די גאַנצע געשיכטע האט זיך אָנ-געהויבען מיט א זייגער'ל, וואס זי האט איהם געגעבען אין שפּיטאַל. וואלאשי-נאָווסקי האט דאס זייגער'ל צוגענומען. דא ווערט אויפגעדעקט דער גאַנצער שוואַכער ווילען פון אָנגעקלאַגטען, וועל-כער פיהלט, אז ער האט קיין שום שלעכט'ס נישט געטון. איבריגענס וויל ער נישט מאַכען פון א זייגער'ל א גאַנ-צען טאַראַראַם.

וואלאשינאווסקי איז געזונקען, פון איין פעהלער איז ער פערקראָכען אין א צווייטען, ער איז נישט געווען מסוגל זיך צוריקצוציהען. און אז ער האט דאס אַפילו געוואָלט, האט א שלעכטער גייסט אין דער פערזאָן פון די פרוי בענטשקאָוו-סקא איהם געהאַלטען פעסט, איהם שאַנטאַזשירט און טיפער אריינגעשטופּט אין זומפּ.

מאיאר וואלאשינאווסקי איז שולדיג פאַר דער טעטיגקייט, וועלכע ער האט אויסגעפיהרט אין די ראַהמען פון זיינע פליכטען, אָבער געלד האט ער גענומען ערשט אחר-למעשה, און נישט פאַר דעם. איך האַלט דערינבער — פיהרט אויס דער פערטיידיגער — אז עס זענען נישטאָ די איינגעשאַפטען פון פערברע-כען, וואס אין זעדערמאַנט אין בעשולדי-גונגס-אַקט, און צוליב'ן מודה-זיין זיך פון מאיאר וואלאשינאווסקי דאַרף ער געווינען ביי אייך, ה"ה ריכטער דעם פולען צוטרוי. ער בעט דעם אָנגעקלאַג-טען נישט צו בעזייטיגען פון מיליטער, נאָר בלויז פון אָפיצירען-קאָרפּוס. ער בעט, אז דאס געריכט זאָל נישט דער-הרג'ענען א יחיד; עס דאַרף מיט איהם געשעהן אזוי, אז נאָכ'ן אָפּקומען די שטראָף זאָל ער קאָנען צוריקקומען אין דער געזעלשאַפט.

אין זיין לעצטען ווארט זאָגט מאיאר וואלאשינאווסקי, אז ער האט געהאַט מוט אָפען און ערליך זיך מודה-צוזיין, ער האט פאַר אַלעמען זיך געקלאַפּט אין האַרץ אריין. איך בעט מיך דערינבער צו בעפרייען פון פאָרוואורף פון פּראָקוראָר, אז איך האָב געווירקט שעדליך צוליב ריוח-צוועקען, ווייל איך בין קיינמאָל נישט געווען אין קאָנפליקט מיט מיין דאָקטאָרישען געוויסען."

אין אָווענד איז אַרויסגעטראָגען גע-וואָרען דער אורטייל, לויט וועלכען ד"ר וואלאשינאווסקי איז פער'משפּט געוואָ-רען אויף 2 יאָהר שווערע תפיסה, 9000 זל. שטראָף אָדער נאָך 9 חדשים תפיסה, אַראָפּרעכענען די פּאָר-אַרעסט און דער ווייטערען פון מיליטער. 200 דאָלאַר ווערען קאָנפיסקירט.

דער אָנגעקלאַגטער דערלאַנגט א קאַ-סאַציע.


יודיש טעאַטער אין פילהאַרמאָניע זאַל — נאַרוטאָוויטש 20 —
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאַן

גאַסטראָלען פון די אַמעריקאַנער סטאַרס
אַננאַ און היימאַן יאַקובאָוויטש

פרייליכער יום-טוב רעפּערטואַר
פרייטאג ד. 11 מאָנטאַג ד. 14 דינסטאַג ד. 15 מיטוואָך ד. 16-טן 9 אוו.
פּרעמיערע!!! צום ערשטען מאָל אין לאָדז פּרעמיערע!!
דער לאַנג ערוואַרטעטער שלאַגער וועלכער פערמאַגט קאָמיזם, הומאָר, געזאַנג און טענץ. 50.000 מענשען האָבען בעוואונדערט אַננאַ יאַקובאָוויטש אין איהר שפּילען און זינגען. געשפּילט געוואָרען אין וואַרשא איבער 100 מאָל. היימאַן יאַקובאָוויטש גרויסע אויפפירונג
אַמעריקאַנער חתונה
אין 2 אַקטען מיט א פּראָלאָג פון היימאַן יאַקובאָוויטש
הויפּט-ראָל סאָסעלע — אַננאַ יאַקובאָוויטש
עס איז ספּעציעל אַנגאַזשירט געוואָרען דער אַרטיסט און זינגער פון וואַרשא מיכאל קליין
נייע דעקאָראַציעס — שעהנע קאָסטיומען — ספּעציעלער באַלעט.

שבת 4 נאָכמיטאָג צו ביליגע פּרייזען
די קאָמישע פּיעסע וועלכע אַמוזירט דאָס פּובליקום מיט איהר שענעם אינהאַלט
מינקע די דינסט-מויד
4 אַקטען פון ל. קאָברין ראָלען מינקע — א. יאַקובאָוויטש ד"ר רובין — ה. יאַקובאָוויטש

זונטאַג 4 נאָכמיטאָג צו ביליגע פּרייזען די בעליבטע פּיעסע
אַרעסטאַנטקע № 49
אין 3 אַקטען פון זלאַטאָרעווסקי
ראָלען ריי — אַננאַ יאַקובאָוויטש וואָלפסאָן — היימאַן יאַקובאָוויטש.

מאָנטאַג 4 נאָכמיט. צו ביליגע פּרייזען די שטאַרק אויסגענומענע פּיעסע
די מאַמע פון דער וועלט
אין 4 אַקטען פון זלאַטאָרעווסקי ראָלען מרים — אַננאַ יאַקובאָוויטש רעוו — היימאַן יאַקובאָוויטש.
אַלע פּיעסען רעזשיסירט פון היימאַן יאַקובאָוויטש.

אַנאָנס!!!
מיטוואָך, ד. 16 אַפּריל (2. טאָג חול המועד פּסח) 9 אוו.
א פייערליכע פאָרשטעלונג לכבוד דעם 20-יעהריגען יובּי-לעאום פון סופלאָר-
וואָלף נייהויז
גענויעס אין די ווייטערדיגע אַנאָנסען


# פירמע וויסאַצקי שפּענדעט פאַר לאָדזער אינסטיטוציעס

ווי מיר דערוויסען זיך, האט די בע-קאַנטע טעע-פירמע וו. וויסאַצקי און שותפים, וועלכע האט פאַר דער קריג געהאַט איהר צענטראַלע אין מאָסקווע און איצט אין לאָנדאָן — בעאויפטראַגט איהר לאָדזער פערטרעטער ה' שלום זיידלער (ווסכאָדניאַ 49) אַזוי ווי אַלע יאָהר — צו פערטיילען טעע פאַר פאָלגענ-דע אינסטיטוציעס:

„תומכי אורחים", „בית לחם", „נותן לחם", „מושב זקנים", בית יתומים „העלענובעק", ביה יתומים זגערזשער 40, בית יתומים פּאָלנאָצנאַ 38, בית יתומים „פּרזשיטולסקא", בית יתומים פון רע-זערוויסטען „לינת הצדק" קליניק „לינת החולים", קימפּעטאָרין קליניק טאַרגאָ-וואַ 13, „אוזדראָוויסקא", אינטערנאַט „פּאָמאָץ", פרויען שיץ פעראיין קאָמי-טעט פאַר בכבוד'ע אַלעקסאַנדריסקאַ 6.

די דאָזיגע נהאָט פון דער פירמע איז ווערט בעגריסט צו ווערען, און זאָל דאָס דינען פאַר א ביישפּיל פאַר אַנדע-רע פירמעס.

## היינט סענסאַציאָנעלער אויפ-טריט פון לא-קיטיי

היינט 8.30 אָווענד טרעט אויף אין „פילהאַרמאָניע" דער וועלט בערוהמ-טער עקספּערימענטאַלער היפּנאָטיזער לא — קיטיי.

לא קיטיי געהערט צו די אָנערקענ-טע היפּנאָטיזערען פון דער היינטיגער צייט, און זיינע עקספּערימענטען מאַכען שטוינען דעם צושויער. זיינע אויפטרי-טען אין אַמעריקא און אין אייראָפּא ווערען פערצייכענט צו גרויסע געשעהע-נישען.

# פּערקויפטע נשמות

## שפּאַנענדער ראָמאַן

(22-טע פאָרטזעצונג)

ווען זי איז געווען אזוי טיף פערטראַכט, האט זי פּלוצ-לינג דערהערט שטימען, וואס דערנעהנטערן זיך פון דרויסען. דאָס איז געווען די מאַרקיזין פּאָמפּאַדור מיט נאך עט-ליכע פרויען.

— זי האט זיך אַרויסגעריסען פון געלענ'ס הענד? — האט זי זיך אָנגערופען.

מסתמא האט די משוגע'נע ניגאָן געהאַלפען זי בע-פרייען פון זיינע הענד. זי מוז זיין אויבען, ווייל איך האָב די ניגאָן אָפּט דאָרטען געזעהען. אַלעס אייך, איך מוז דאָס מיי-רעל כאַפּען, ווייל זי קאָן מיר זעהר א סך שאַדען ברענגען

האַננאַ איז געבליבען אויסער זיך. די פרויען-טריט האָ-בען זיך דערנעהנטערט. זי האט נישט געהאַט, וואו אַהין צו לויפען. נאָר א מינוט און מען וועט מיך כאַפּען און איבער-געבען אין די הענד פון דער אכזריות'דיגער מאַרקיזין.

זי איז געבליבען זיצען אומבעוועגליך, נישט קאָנענדיג אַפילו צוזאַמענעהמען די געדאַנקען.

## קאַפּיטעל 10

### אונטער זעלנערישע באַגנעטען.

מיט איין געשיקטען שפּרונג האט ברייטשניידער זיך אַרויס-געדרעהט פון אונטער די זעלנערישע באַגנעטען.

— דאָרטען איז ער, — האט געראַאַן געשריגען — וואס טוט זיך מיט אייך, וואו האט איהר אייערע קעפּ? איהר זעה טאַקע נישט? שטעכט איהם אויף אויף די באַגנעטען!

אַלע האָבען זיך געווענדעט אין דער אָנגעצייגענער ריכ-טונג. רעמאָלט האט איינער א געשריי געטון:

— דער קעניג!

דאָס האט ברייטשניידער געכאַפּט דעם קעניג און געהאַל-טען איהם פאָרענט, ווי מען האַלט פאַר זיך א פאַנצער.

דער קעניג איז געשטאַנען און אָנגעאָנצען געציטערט, דינענדיג דעם רויבער אַלס בעשיצער.

ברייטשניידער איז געווען אזוי אַרום געזוכערט. בעהאַלטענ-דיג זיך אונטער'ן קעניג, האט ער איהם אַלע מאָל געדרעהט דאָ אין איין זייט, דאָן אין א צווייטער, ווי מיט א פּאַרצע-לייענער פיגור. די זעלנער, מורא האָבענדיג, אז זיי זאָלען דעם קעניג חלילה גאָרנישט טון, האָבען זיך אזוי אַרום ניט געקאָנט דערנעהנטערן צו ברייטשניידער'ן.

— אַטאַקירט איהם! — האט געראַאַן כּסדר געשריגען, שטעהענדיג אונטער די זעלנער

— ניין, ניין! — האט דער קעניג בעפוילען — איך בין יעצט מעהר בעדראָהט דורך אייערע באַגנעטען, ווי דורך דעם רויבער ברייטשניידער.

— האַלט, צוריק! — האט דער קעניג ווייטער געלאָ-רעמט — איהר קאָנט מיר נאָר דערשטעכען!

די זעלנער האָבען זיך בעגאָסען מיט שווייס אויס מורא, אז זיי זאָלען נישט א רוהר טון דעם קעניג.

קעניג לודוויג האט כּסדר געשריגען, ער האט געפּיהלט, ווי ברייטשניידער שלעפּט איהם צו דער טיר.

— הילף! ראַטעוועט! — האט דער קעניג געשלוכצט

— דער משוגע'נער וויל מיך מיטשלעפּען מיט זיך! ראַטע-וועט אייער קעניג.

געראַאַן האט א שפּרונג געטון, ווילענדיג ברייטשניידער'ן אָנכאַפּען פון דער זייט. ער האט אָבער געקריגען אזא שטאָר-קען שטויס אין בויך, אַז ער האט זיך איבערגעקייקעלט עט-ליכע מאָל, אַרויסלאָזענדיג א הילכיגען עווה-געשריי. אויסנו-צענדיג דעם מאָמענט, האט זיך ברייטשניידער דערווייל מיט'ן קעניג דערנעהנטערט צו דער טיר. ער האט איהם אַרויסגע-לאָזט פון זיינע שטאַרקע אָרעמס, אריינשרייענדיג איהם אין אויער:

— קעניג לודוויג, היט זיך איז מוט נישט קיין עולה וואַגנא לעבלאַנק'ן. אין געגענפאַל וועט איהר מיאוס אָפּ-שניידען.

דער קעניג האט זיך א וואַקעל געטון. ברייטשניידער איז געלאָפען איבער די צימערן און די גואַרדיסטען נאך איהם מיט א הילכיגען געשריי.

— כאַפּט דעם רויבער! ערמאָרדעט איהם.

איינער פון די גוואַרדיסטען איז געווען שוין נאָהנט פון איהם און כמעט שוין דערגרייכט מיט'ן באַגנעט

ברייטשנייד האט א כאַפּ געטון דעם פּיסטאָלעט און אוים-געשאָסען. איוועקליינענדיג דעם גוואַרדיסט א שווער-פערוואונ-דעטען.

— דו פערשאָלטענער הונד — האט געקרעכצט דער פערוואונדעטער און אַרויסגעלאָזט דעם באַגנעט פון דער האַנד, מיט וועלכער ער האט זיך א כאַפּ געטון פאַר דער מי-פער וואונד, פון וועלכער עס האט געשטראָמט בלוט.

די איבריגע זענען געלאָפען ווי צווישעטע און עס איז ענטשטאַנען א מורא'דיג געיעג.

געראַאַן האט פריהליך א רוף געטון:

— די שטוב האט נישט קיין טיר — האט ער צופרידען ועל'ארעמט, ווייזענדיג אויף דעם צימער, אין וועלכען ברייט-שנייד איז אריין: דאָ איז ער שוין א פערלוירענער.

א פּוסטאָלעמען-שאָס האט אַלאַרמירט די גאַנצע הויף-זאַך. א ים מיט לאָמפּען און לאַמטערנען האָבען בעגאָסען מיט ליכט אַלע קעניגליכע צימערן. די זעלנער מיט פּלאַנקע באַגנעטען האָבען זיך א לאָז געטון אין לעצטען צימער אריין.

— דאָ איז קיינער נישטאָ — האָבען זיי אויסגערופען.

— קוקט גוט! — האט געראַאַן אויפמערקזאַם געמאַכט

— ער ראָט זיך בעהאַלטען אונטער'ן טיש, אָדער ער האט זיך גאָר אריינגעגלימט אין קוימען אריין.

— איך האָב אַליין געזעהען, ווי א שאָטען איז פער-שוואונדען.

— און איך האָב דייטליך געהערט א געשריי — דאָס א צווייטער בעמערקט.

— שיסט אין קוימען אריין! — האט בעפוילען דער קאָמענדאַנט.

— דאָס איז אַנ'אומזין, — האט זיך אריינגעמישט איי-נער פון די זעלנער — העכסטוואַהרשיינליך איז דער קוימען אויבען אזוי געבויט, אַז קיין קוילען קאָנען דאָרט נישט דורכ-גרייכען.

— מען דאַרף אָנצינדען שמאַטעס און פּאַפּיר אזוי. אַז דער פייגעל, וואס דראַפּעט זיך אודאי אַרויף, וועט דערשטיקט ווערען און וועט אַראָפּפאַלען. — האט איינער אַנ'עצה גע-געבען.

— דאָס איז א גלענצענדער איינפאַל. — יאָ. יאָ. — האט געראַאַן צוגעגעבען. מיר מוזען אזוי טון.

(דאָס ווייטערע קומט).

# צוויי זיילען פון לאדזער וואל-אינדוסטריע אונטער א „נאדזאר"

## לאדזער האנדעלס-געריכט שטעלט אונטער א געריכטס-אויפזיכט די אקציען-געזעל. „לעאנהארד, וועלקער און גירבארד". — צווייטע גרויסע פירמע, אקציען-געזעלשאפט „פ. וו. שווייקערט", זיך געווענדעט מיט א ביטע וועגען א געריכטס-אויפזיכט.

(5) א פרישע, גארנישט קיין פרעהליכע סענסאציע איז דער לאדזער האנדעלס-וועלט איז די בימע וועגען א „נאדזאר", וואס עס האט אפגעגעבען די אקציען-געזעלשאפט פ. וו. שוויקערט (פיעטריקאווער 147) צום לאדזער האנדעלס-געריכט.

די פירמע שוויקערט עקזיסטירט שוין 65 יאהר. זייט 1898 איז זי פערוואנדעלט געווארען אין אקציען-געזעלשאפט, וועלכע איז פאר'ן קריג געווען איינע פון די גרעסטע אונטערנעהמונגען פון דער וואל-בראנזשע אין גאנצען לאנד. זי האט בעשעפטיגט העכער 2500 ארבייטער. די מלחמה האט רואינירט די פירמע, וועלכע האט היזק געהאט ביז 4 מיליאן רובעל. נאך דער מלחמה איז די פירמע געווען געצוואונגען צו רעדוצירען איהרע ווארשטאטען אזוי, אז אויצט בעשעפטיגט זי ארום 600 ארבייטער, דעריגמער ארבייטען ביי 500 ארבייטער אין דער גומי-פאבריק, וואס די אקציען-געזעלשאפט האט ערשט מיט עטליכע יאהר צוריק געעפענט.

די לעצטע חדשים פון שווערען קריזיס האט דערפיהרט די פירמע צו פינאנציעלער נויט. רעכענענדיג, אז זי וועט ווינג ישט קענען אויסבויגען פון די פערפליכטונגען, האט די פירמע דערלאנגט א בימע וועגען א געריכטס-אויפזיכט.

דער בולאנס ביז'ן 1. פעברואר ה"י שליסט זיך מיט 23 מיליאן 206,439 זל. מיט 6 גראשען. די האלב-פליסיגע אקטיווען, ווי: מאטעריאלען, כעמישע שטאפען, סחורות און חובות בעטרעפען העכער 7 מיליאן 700,000 זל.

די פערפליכטונגען פון דער פירמע בעטרעפען 5 און א האלבען מיליאן זל. אויף דער זייט פון די פאסיווען ווערט אנגעוויזען גרונד-קאפיטאל א סומע פון 10 מיליאן 200,000 זל., אמארטיזאציע-קאפיטאל — 6 מיליאן 370,759 זל. און 1 מיליאן 114,858 זל. רעזערוו-קאפיטאל.

אויף דער זייט פון די אקטיווען איז פארהאן מזומן, וועקסלען, ווערט-פאפירען אויף 800,000 זל., נישט פליסיגער קאפיטאל און פלעצער 2.369,847 זל., אין הייזער 3.235,939 זל. ס"ה בעטרעפען די אקטיווען 14 מיליאן 364.565 זל. מיט 36 גר.

אין סאנאציע-פלאן זעהט זיך פאר די פירמע אנצוצוזעהן א לאנג-טערמיניגע הלואה, כדי צו בעקומען א גרינגערען אומזאץ-קאפיטאל און גלייכצייטיג צו רעאליזירען דעם סחורה-לאגער און איינקאסירען די חובות.

* * *

דאס האנדעלס-געריכט האט נעכטען שוין בעשטימט א „נאדזאר" פאר דער בעוואוסטער אקציען-געזעלשאפט „לעאנהארדט, וועלקער און גירבארדט", וועלכע האט וועגען דעם דערלאנגט א בימע אין חודש פעברואר ה. י.

דער בולאנס פון דער פירמע „לעאנהארדט, וועלקער און גירבארדט" האט איז מאמענט פון אפגעבען די בימע וועגען געריכטס-אויפזיכט בעטראפען 32 מיליאן 473,616 זל.

די פערפליכטונגען פון דער אקציען-געזעלשאפט בעטראפען 16 מיל. 214,474 זל און געפינען א דעקונג אין דעם איבערגעוויכט פון די אקטיווען איבער די פאסיווען. די אקטיווען בעטרעפען 24 מיליאן 309,857 זל.

די געריכטס-אויפזעהער פון דער פירמע זענען די אדוואקאטען יוזעף לאצמאנאוויטש, יוזעף אשעצקי און דירעקטאר פאוועל זייפעל; ריכטער-קאמיסאר איז עמיל הירשבערג. די פירמע האט בדעה צו פערקויפען א גרויסען שטח בארען און צו בעמיהען זיך וועגען א לאנגטערמיניגע הלואה, כדי צו פערגרעסערען דעם אומזאץ-קאפיטאל.

# יודישער באיקאט אויף יודישער ארבייטס-קראפט מוז געבראכען ווערען

מען רעדט לעצטענס זעהר א סך וועגען פראדוקטיוויזירען די יודישע מאסען צופאסען די יודען צו דער נייע-געשעפטנער ווירטשאפטליכער סטרוקטור, זיי לערנען א שטיקעל ברויט.

„ארט" פיהרט זעהר א נוצליכע טעטיגקייט; „פראצא" איז זעהר א געוואונשענע אינסטיטוציע; די מעכאנישע פאבריק ביים לאדזער רעטונגס-קאמיטעט טוט אויך א דבר טוב. מען ווירקט מיט טיילוויז צו רעאליזירען דעם געבאט פון דער צייט: צו פראדוקטיוויזירען דאס יודישע לעבען, צו אינדוסטריאליזירען די יודען פון דער פאבריק-שטאט לאדז.

עס זעהט זיך גוטער ווילען, איידעלע כוונות, קאנסטרוקטיווע הילף — אבי ארויסצוהויבען די פעראָרעמטע, ווירטשאפטליך און עקאנאמיש רואינירטע יודישע מאסען פונ'ם זומפ פון פערפאלענקייט.

יאהר-יעהרליך לאזען ארויס די רעדמאנטע געזעלשאפטען נייע קוואליפיצירטע, פאכמענטיש-אויסגעבילדעטע ארבייטער פאר דער אינדוסטריע, פאר'ן מעכאנישען האנדווערקער-ווארשטאט.

רערמויט איז אבער דער ציל נאך נישט איננאנצען דערגרייכט.

דאס רוב נייע-אויסגעבילדעטע יודישע ארבייטס-קרעפטען געפינען נישט קיין ארבייטס-פלעצער. עס איז שוין אן אלט לידעל, און ווער ווייס, ווי לאנג מיר וועלען עס נאך האבען צו זינגען, הגם אין א קלענערער מאס און די ווארט יא שוין דורכגעבראכען. טיילוויז ווערען געעפענט די טירען פאר יודישע ארבייטער אין יודישע פאבריקען. דאס געשעהט אבער נאר אין אויסנאהמס-פאלען.

און טאמער איז וועגען די פלאג פון ארבייטסלאזיגקייט צווישען נייע-אויסגעבילדעטע יודישע אינדוסטריע-ארבייטער אין אונזער שטאט, איז לעצטענס צוגעקומען א נייע פאך, אויף וועלכען עס האבען זיך געווארפען אונצעהליגע יודישע יונגעלייט און — זיי זענען געבליבען אהן בעשעפטיגונג.

מיר מיינען דא די יודישע שאפער'ס, וועלכע האבען בעזוכט פריוואטע אויטא-קורסען און די יודישע אינדוסטריע-שול אויף פאמארסקא, אויסגעהאלטען די עקזאמענס, ארויסבעקומען דיפלאמען און פאהר-ערלויבנישען פון דער וואיעוואודזטווע. און דאס אלץ העלפט, ווי א טויטען באנקעס. מחמת זיי זענען יודען, בעקומען זיי נישט קיין ארבייטס-שטעלען, הגם זייערע קוואליפיקאציעס זענען ווייט בעפרידיגענד, זיי זענען גענוג ענערגיש און דער עיקר — זיי שכור'ן נישט און שטעלען זיך נישט קיין גרויסע פאדערונגען פון זייער ארבייט. אבער דאס אליין איז צו ווייניג פאר די מייסטען יודישע אונטערנעמער, וועלכע בעזיצען אויטאמאבילען. זיי געפינען הונדערטער תירוצים און פטר'ן אפ די יודישע שאפער'ס מיט כל-ערליי צוזאגען און פרומע עצות. אפילו אנגעזעהענע לאדזער יודישע פירמעס, יודישע דאקטוירים, וואס בעזיצען אויטאמאבילען, דרעהען זיך ארוים פון צונעמען יודישע שאפערס. פאקטען, וואס זאלען בעשטעטיגען דאס, קאנען מיר ברענגען אהן א שיעור.

ביז 40 אזעלכע ארבייטסלאזע זענען שוין דא אין לאדז. כסדר-הפל זענען בעשעפטיגט יודישע שאפער'ס אין איניגע געצעהלטע יודישע פירמעס. דאס רוב יודישע עקספעדיציע-הייזער, די יודישע פאבריקאנטען און סוחרים זעטיגען די ארבייטסזוכענדע שאפערס נאר מיט צוזאגען און תירוצים.

דערצו מוז נעמען א סוף. און וואס גיכער!

די יודישע בעל-טוער, וועלכע קומען צו דער עפענטליכקייט מיט'ן ווערה-געשריי, אז די פאסט לאזט נישט צו קיין יודישע בעאמטע, אז די טראמוואי-געזעלשאפט נעמט נישט צו קיין יודישע קאנדוקטארען, אז די שטאט בעשעפטיגט צו ווייניג יודישע ארבייטער און אנגעשטעלטע — אט די דאזיגע מוזען אונטערנעמען אן ענערגישע שריט דורכצוברעכען די וואנד פון איינענעם „יודישען אנטיסעמיטיזם", פון איינענעם יודישען בויקאט....

א. תוגר

# די פסח-אקציע פון דער קהלה

## היינט 11 פריה הויבט די קהלה אן אויסצאהלען די פסח-שטיצע

נעכטען האט זיך געוואנדען אין דער קהלה א דעלעגאציע פון די פעראיינען, וואס זענען אנגעשלאסען אין „קולטור-אמט", כדי זיך צו דערוויסען, ווען עס וועט ארויסגעגעבען ווערען די פסח-אונטערשטיצונג. פרעזעס מינצבערג האט ערקלערט, אז ער קען נישט זאגען גענוי וועלכען טאג די אונטערשטיצונג וועט ארויסגעגעבען ווערען. דאס איינציגע איז וועגען דער גרויס פון דער אונטערשטיצונג. וועגען די אלע זאכען דארף בעשלאסען ווערען דינסטאג אווענד.

דער קולטור-אמט וועט דערום ספעציעלע מעלדונג, ווען די אונטערשטיצונג וועט ארויסגעגעבען ווערען.

* * *

(—) ביז שפעט ביינאכט האט נעכטען זיך פערצויגען די זיצונג פון דער סאציאלער קאמיסיע ביי דער קהלה, כדי פעסטצושטעלען די גרויס פון דער שטיצע, וואס עס זאל פערטיילט ווערען דער נויטליידענדער יודישער בעפעלקערונג

פון די 12076 רעגיסטרירטע זענען 2653 געשטראכען געווארען פון דער רשימה, דערפאר ווייל זיי זענען רעגיסטרירט געווען צו צוויי מאל.

די קאמיסיע האט בעשלאסען, אז אלע רעגיסטרירטע בעקומען די שטיצע אין איין און דערזעלבער גרויס. די הויך פון דער שטיצע איז פעסטגעשטעלט געווארען ערשט שפעט ביינאכט, נאכדעם ווי עס איז דערגרייכט געווארען א הסכם צווישען די קאמיסיע מיטגלידער. היינט 11 פריה הויבען זיך שוין אן די אויסצאהלונגען פון דער שטיצע אין די רעגיסטרירטע קענען זיך ווענדען אין לאקאל פון דער קהלה קאנצעלאריע.

# נייע אויסצאהלונגען פון שטיצע פון בירגער-קאמיטעט

## הויבט זיך אן מארגען

דעם 10 ד. ח. הויבט אן דער בירגער קאמיטעט אין לאדז די צווייטע סעריע אויסצאהלונגען פון שטיצע.

מארגען, דאנערשטאג וועלען בעקומען די דערצו בערעכטיגטע, וואס זייערע נעמען הויבען זיך אן מיט A, B, C, D, E. פרייטאג—F, G, H, I, J. שבת—K. מאנטאג—L, Ł, M, N, דינסטאג—O, P, R. מיטוואך—S. דאנערשטאג—T, U, W, Z, Ż.

# לאיאלע און ביזוויליגע שטייער-צאהלער

## בעשלוסען פונ'ם צוזאמענפאהר פון פינאנץ-נאטשעלניקעס אין לאדז

(פ) אין לאדז איז פארגעקומען א צוזאמענפאהר פון פינאנץ-נאטשעלניקעס אין לאדזער וואיעוואדזטווע. דעם פארזיץ האט געפיהרט דער נאטשעלניק פון 2. פינאנץ-אמט ה' שיראָרסקי. דער צוזאמענפאהר האט זיך פערנומען מיט די שטייער-פראגען בנוגע דעם אויסטיישען די פארשריפטען וועגען אויסמעסטען שטייערן.

עס איז אנגענומען געווארען א בעשלוס צו בעגרענצען די רעפרעסיעס לגבי די ביזוויליגע שטייער-צאהלער א צוזאגען די שטרענגסטע מיטלען, כדי איינצומאהנען די שטייער-חובות.

ראדיא פראגראם

מיטוואך, דעם 9. אפריל

לאדז, (2338)

12.30 גראמאפאן-פליטען-מוזיק; 12.15 „ענגלישער פארלאמענטאריזם" (רעפעראט) פראפ. ז. דענטער; 15.35 „דער קאשציושקי-אויפשטאנד און די פאליטישע ירידה פון פוילען (רעפעראט) פראפ. ה. מאשטשיצקי; 16.15 „שטיינערנע הערצער" (פאר קינדער, טראנסמיסיע פון קראקא) מ. דימאָווסקא; 16.45 גראמאפאן-פליטען-מוזיק; 17.45 נאכמ. קאנצערט; 18.45 עקאנאמישע קאמוניקאטען; 19.05 „איך בין א רויבער" (פרעהליכעס, טראנסמיסיע ווילנא); 19.58 שעה-צייכען; —20 דאנערשטאג'דיגער פראגראם; 20.15 „בילועטען פון פיאנערען" (פעליעטאן, טט. מאלעססא); 20.30 אווענד-קאנצערט פון הארשא; 20.15 ליטעראַרישער פערטעל שעה ג. זאפאלסקא'ס „צוויי מענשען"; 21.25 פארטזעצונג פון קאנצערט; 22.10 „ווי אזוי בין איך אין געפאנגענשאפט געווארען א דאקטאר" (פעליעטאן) ט. טעסלאר; 22.25 די לעצטע כהאליע, רעד. י. פיאטראווסקי; 22.35 „פ.א.ט." קאמוניקאטען; —23 טאנץ-מוזיק פון חשר-שאווער „בריסטאל".

ווארשא (1412)

11.58 שעה-צייכען; 12.10—13.10 גראמאפאן פליטען-מוזיק; 19.25 גראמאפאן-פליטען-מוזיק; 19.40—19.58 ראדיא-בראניק; —20 פראגראם אויף דאנערשטאג.

אויסלענדישער ראדיא-פראגראם

קעניגסוואוסטערהויזען (1635) 16.30 „די נירענבערגער פופע" (אפערע)

וויען (517) —20 קאנצערט.

פראג (487) —20 סימפאנישער קאנצערט (גלעזונאוו'ס ווערק, דיר. דער קאמפאזיטאר אליין).

רוים (441) 21.20 ריכארד שטרויס אווענד.

# א קויל אין בויך

## און אנדערטהאלבען יאהר תפיסה

(פ) אויף רעטער'ס 26 איז דורכ'ן פענסטער בעמערקט געווארען דורכ'ן הויז-בעזיצער אטא אפיץ א גנב, וועלכער האט אויפגעבראכען א שלאס פון א קאמער. דער ווירט האט דורכ'ן פענסטער געשאסען צום גנב און די קויל האט אים געטראפען אין בויך אריין. אין א שווערען צושטאנד איז דער גנב אלעקסאנדער טאמאשעווסקי אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל. אז ער איז געזונד געווארען האט מען אוהם געשטעלט צום משפט. ער איז פעראורטיילט געווארען אויף אנדערטהאלבען יאהר תפיסה.

# פאר וועלכע אויספירעזי א מארד

## פער'משפט אויף 6 יאהר תפיסה

(§) דעם 25. דעצעמבער פ. י. איז אויף וועגענער-גאס (זובארדז) פארגעקומען א געשלעג צוליב א רעוואלווער. בעת'ן געשלעג האט א געוויסער סטאניסלאוו קאנווישער ארויסגעכאפט דעם רעוואלווער און געשאסען סטאניסלאוו נאוואק'ן אין קאפ אריין. נאוואק איז אנידערגעפאלען און א בעוואוסטלאזען צושטאנד. דערנאך האט קאנווישער נאך 4 מאל געשאסען צו סטעפאן מאלאגאווסקי'ן, וועלכער איז שטארק פערוואונדעט געווארען. ביידע זענען אין א צייט ארום געזונד-געווארען. נעכטען איז קאנווישער פער'משפט געווארען אויף זעקס יאהר שווערע תפיסה און פערלירען אלע רעכט.

## מרים אייגער

אין אונזער שטאט ברענגט מען היינט צו קבורה די חשוב'ע פרוי מרים אייגער פון זגערזש. אין לאדז איז פרוי אייגער געקומען זיך היילען פון איהרע שרעקליכע ליידען און דא האט זי ליידער איהר נשמה אויסגעהויכט.

די פרוי פון דעם וויכטיגסטען זגערזשער עסקן אין אלע דברים שבצדקה, רעם טייערען ר' משה אייגער, האט די פערשטארבענע איהר חשוב'ען מאן אין אלע זיינע מעשים טובים אונטערשטיצט און געהאלפען

די זגערזשער בעפעלקערונג בעדויערט זעהר, וואס זי האט ישט די געלעגנהייט געהאט ארויסצווייזען איהר מיטגעפיהל דעם טייערען מאן און די געעהרטע פאמיליע, אזוי ווי די לויה וועט געווען אין זגערזש. דאס אנדענקען פון דער פערשטארבענער וועט בלייבען אין עהרען ביי אלע, וואס האבען זי געקענט. תנצב"ה.

א זגערזשער.

## פון בירגער-קאמיטעט

דער לאדזער בירגער קאמיטעט טיילט מיט, אז ביז'ן ערלעדיגען די 4000 אריינגעטראגענע ביטעס וועגען שטיצע, וועלען קיין נייע ביטעס נישט אנגענומען ווערען ביז צו א ספעציעלער מעלדונג.

# קריסטליכע מצה-וועלגערינס בעפאלען יודישע פרויען

(—) אויף פיעטריקאווער 16 געפינט זיך א מצה-בעקערי, אין וועלכער עס זענען געווען בעשעפטיגט קריסטליכע מצה-וועלגערינס. שפעטער זענען אויף זייער ארט אנגאזשירט געווארען יודישע פרויען.

צווישען די רעדוצירטע איז דערניבער ענטשטאנען אנ'אויפרעגונג. ווען די יודישע וועלגערינס זענען נעכטען אוועקגעגאנגען אהיימ פון דער בעקעריי, זענען זיי בעפאלען געווארען דורך די קריסטענס, וועלכע האבען אויסגעריסען די האר און צודראפעט די פנים'ער פון די יודישע ארבייטערינ'ס.

# יודישע פרוי דער'הרג'עט געווארען פון א צוג

(§) נעכטען האלב 12 ביינאכט איז ביים באהן-שלאבאן אויף סרעבושינסקא גאס איבערגעפאהרען געווארן פון א צוג א אונבעקאנטע יודישע פרוי און עלטער בערך פון 50 יאהר און איז דער'הרג'עט געווארען אויפ'ן ארט. די ערמארדעטע האט געטראגען א שייטעל. קיין שום דאקומענטען האט מען ביי איהר נישט געפונען. דער טויטער קערפער איז איבערגעפיהרט געווארען אין פראסעקטאריום. פאליציי פיהרט אנ'אויספארשונג, מיט'ן צוועק פעסטצושטעלען, ווער עס איז די דער'הרג'עטע.

לעזט און אבאנירט
דאס
„לאדזער טאגעבלאט"

לאדזער קאמעראל-טעאטער
„ארדט"
אלעע 1-טער מאי 2
פריהער ענגלישער זאל

קינסטלערישער לייטער: משה בראדערזאן.
דירעקציע: יוסף סטרוגאטש.
קאמפאזיטאר: דוד בייגעלמאן.
קאנפעראנס.: נתן רייכצנבערג.

היינט מיטוואך און מארגען דאנערשטאג צוליב פראבען ווערט נישט געשפילט.

פרייטאג, ד. 11-טען, 10 אווענד
פרעמיערע
פון 4-טען פראגראם א. נ.
טשאַקעדיג און קנאַקעדיג!
אין צוויי טיילען
16 גאנץ נייע שלאגער-נומערן 16

בילעטען שוין צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער יעדן טאג פון 1—11 און פון 5 ב"מ
גארדעראבע נישט פערפליכטענד.

# שוידערליכער זעלבסטמארד פון א יודישען יונגערמאן

## זיך אויפגעשניטען דעם האלז און די אדערן פון די הענט

(—) אין לאדז האט נעכטען בייטאג פאסירט א שוידערליכער זעלבסטמארד פון א 21-יעהריגען יודישען יונגערמאן.

דער זעלבסטמערדער הייסט משה יהודה גלאטשטיין, א לאנג-געקליידעטער, א בעשיידענער בחור. ער האט זיך אויסגעלערנט טישלעריי און האבענדיג ארבייט, גאנץ ניש'קשה פערדינט. די לעצטע חדשים איז ער אבער געווען ארבייטסלאז. זיין פאטער, אן אונפערמעגליכער סוחר האט, פערשטעהט זיך, היינטיגע צייטען, אויך שטארק דערשפירט דעם עקאנאמישען קריזיס מיז זיין, אז אט דער צושטאנד, ווי אויך זיין אייגענע ארבייטסלאזיגקייט, האט שרעקליך געווירקט אויף דעם יונגענמאנ'ס אפגעשוואכטען ארגאניזם, און ער האט אנגעהויבען בעקומען נערוועז-אטאקעס.

נעכטען ארום האלב 12 בייטאג, ווען קיינער איז אין שטוב נישט געווען, האט דער 21-יעהריגער משה-יהודה בעקומען א נערוועז-אטאק. בעת-מעשה האט דער יונגערמאן, זייענדיג אין וואהנזיניגען צושטאנד, גענאמען א מעסער און זיך איינגעשניטען די אדערן פון די הענט.

ווען די עלטערען זענען אהיימגעקומען אין די טיר פון שטוב (אויף ווסכאדניא 2) געווען אפען און צו זייער בווטרען שמויגען, האבען זיי געפונען זייער יונגען זוהן ליגען אין א טייך בלוט אויף דער פאדלאגע.

רעוועהענדיג די עלטערען, איז דער אומגליקליכער זעלבסטמערדער אריינגעפאלען אין אזא פּוריע, אז ער האט א לאפ געטאן צום צווייטען מאל דאס מעסער און זיך איבערגעשניטען די אדערן פון ביידע הענט, כדי מען זאל אוהם מעהר נישט קענען אפראטעווען

פון די טויטע וואונדען איז גלאטשטיין, אנ'אפגעגאנגענער אין א טייך בלוט באלד געשטארבען.

די סצענעס פון פערצווייפלונג, די יאמער-געוויינען פון טאטע-מאמע זענען געגאנגען עד לב השמים. אויך פיל צוזאמענגעלאפענע שכנים זענען געפאלען אין אהנמאכט, זעהענדיג פאר זיך דאס גרוילהאפטע בילד.

די ארויסגערופענע „פאגאטאוויע" האט פעסטגעשטעלט דעם טויט.

אויפ'ן ארט פון טראגישען געשעהעניש איז באלד אנגעקומען די פאליציי-איש-גערייכטליכע מאכט. די חברה „חסד של אמת" האט אונטערגענומען בעמיהונגען, אז עס זאל נישט פארקומען קיין סעקציע איבערן זעלבסטמערדער, וועלכער וועט היינט קומען צו קבורה.

דער זעלבסטמארד האט אין דער גאנצער געגענד געמאכט אנ'ערשיטערנדען איינדרוק.

# סענסאציאנעלער פראצעס פון 10 לאדזער סוחרים

(ב) אין קרייז-געריכט האט זיך אנגעהויבען דער פראצעס פון עטליכע לאדזער „סוחרים", וואס האבען צוזאמען „געדרעהט" א קארטע, און אריינגעדרעהט צו זיך אין טאש ארייין 40 טויזענד זל. פון פערשידענע סוחרים. די סוחרישע „קאמפאניע" איז בעשטאנען פון 10 פערזאן. זיי אלע ווערען בעשולדיגט, אז זיי האבען געפיהרט שותפות-געשעפטען מיט דער איינציגער כונה ארויסצונארען סחורה אויף א שווינדלערישען אופן פון לאדזער פאבריקאנטען. דער פראצעס וועט דויערן 2 טעג. עס זענען גערופען געווארען 21 עדות. דער פראצעס האט ארויסגערופען א גרויסע פעראינטערעסירונג אין די סוחרישע קרייזען.

## פון ארדט

היינט, מיטוואך און מארגען דאנערשטאג, צוליב גענעראל-פראבען פון נייעם פראגראם ווערט נישט געשפילט.

פרייטאג דעם 11. ה. ח. ווערט געגעבען די פרעמיערע פון 4-טען פראגראם א. נ. „טשאקעדיג און קנאקעדיג".

# בעריהמטסטע העלדען פון עסטרייך

(ענדע פון זייט 8)

נעצייכענט דע יודישען העלד מיט'ן אר־רען פון דער „אייזערנער קרוין" און, לויט די סטאטוטען פון ארדען, ווערט אלעקסאנדער אויס דערהויבען און רי־טערשטאנד. אבער דער גאנצער קריסט־ליכער אפיציר־קארפוס האלט די אויס־צייכנונג פאר צו קליין. זיי דערלאנגען א איינשטימיגע בקשה, אז דער גרויסער העלד זאל בעקומען אויך דעם מאריא־טערעזיען־ארדען, וועלכען ער האט זיך עהרליך פערדינט דורך אזא גרויסער היסטארישער שלאכט. דא איז אבער דאס יודישקייט א גרויסער מכשול.

פעלדמארשאל הערצאג אלברעכט האט גרויס סימפאטיע פאר'ן יודישען העלד און וויל איהם גערן געבען אויך די דאזיגע העכסטע אויסצייכנונג. ער שרייבט איהם אין לאקאנישען מיליטערישען לשון, ער זאל פארלעגען דעם איינציגען דאקומענט, וועלכער פעהלט איהם נאך, כדי צו בעקומען תיכף דעם „מערעזיען־ארדען". אבער רוטער פאן איים פער־שטעהט תיכף, וואס פאר א דאקומענט דאס איז, און ער ענטפערט פונקט אזוי לאקאניש: „כ'קען נישט פארלעגען קיין טויף־שיין (שמד־דאקומענט), ווייל איך בין נישט בפח ווערען אומטריי דער רע־ליגיע פון מיינע אבות". און ער האט טאקע נישט בעקומען דעם העכסטען העלדען־ארדען.

ערשט אין די שלאכטען פון 1878 אין באסניע ווערט ער פולקאווניק און מאכט באלד דער ערשטער יודישער קאמאנ־דיר פון א גאנצען רעגימענט אין בריז, ביז ער האט אוואנסירט צום גענעראל־מאיאר. דאס איז געווען אין לוטנערם אנטיסעמיטישער עפאכע און דער קייזער האט אבסאלוט געוואלט ארויפברענגען דעם יודישען העלד נאך העכער. דערום האט ער איהם בעשטעלט קיין ווין אויף א ספעציעלער אודיענץ ארוים שטרעקענדיג איהם פריינדליך די האנט, איז קייזער פראנץ יאזעף ארוים מיט א אפענער פראגע: „ליבער איים, וואלסטו דיך געלאזט שמד'ן? די פאליטישע פאר העלטנישען מאכען עס נייט אמאל מיר, אלס מאנארך, מעגליך ארויפברענגען א יוד אויף א העכערן גענעראל־פאסטען. פון דער אנדערער זייט ווייל איך נים פערציכטען אויף אזא קארפוס־קאמאנ־דאנט, ווי איהר.

דער יודישער העלד האט געענטפערט גלייך און פעסט:

„איך בלייב געטריי מיין גלויבען, און איך בין איבערצייגט, אז אויך אייער מאיעסטעט וואלט נים געאכטעט מעהר א אפיציר, וואס ענדערט זיין אמונה נים צוליב איבערצייגונג, נאר וועגען א פער־זענליכער הנאה".

דא איז פלוצלינג געשעהן עפעס אומגלויבליך, וואס די ווינער הויפבורג האט נאך נים געזעהן. דער קייזער לאפט ארום דעם אלטען יודישען גענעראל און ביידע קעמפער אין ראדעצקי'ס ארמעע פון 1848 האלטען זיך אזוי לאנג ארום אחן שום הויף־צערעמאניעס...

ביים אויסברוך פון וועלט־קריג איז דער יודישער וועטעראן־העלד שוין גע־ווען א זקן פון 84 יאהר. זיינע ביידע זיהן הערמאן און אטא, האבען גענומען בירושה דעם פאטער'ס סאלדאטען בלוט און זענען געווען אקטיווע אפיצירען. ביים אפמארש אין וועלט־קריג האבען ביידע זיהן זיך געזעגענט מיט'ן פאטער: „מיר קומען צוריק מיט'ן מאריא־טע־רעזיען ארדען, אדער איבערהויפט נים". ביידע זענען געפאלען אין וועלט־קריג. אונטער דעם אלטרוימישען קבר־מאוועל ליגען אלע דריי בעריהמטע העלדען: דער גענעראל מאיאר, דער קאפיטאן הערמאן און דער פיאנער־ליימענאנט אטא. אונצט אויך די מוטער, אויף וועל־כער אבערסט זעליגער שרייבט, אז אפילו דאס קלאסישע בילד פון דער בע־ריהמטער רוימערין קארנעליא מוז פער־בלאסען לגבי דער דאזיגער יודישער מו־טער. נאך איין פלאץ איז פריי אין דא־זיגען פאמיליען־קבר: פאר'ן איינציגען איבערלעבענדען אויך העלדישען זוהן קארל פאן איים, ער איז געווען דער איינציגער פון זיין פאמיליע ביי דער לויה פון דער מוטער און אויף דער מיטמיילונג אין די ציימונגען איבער איהר טויט, איז געווען א מערקווירדיגע אונטערשריפט: דער לעצטער איים...

און דער לעצטער איים איז א קריגס־אינוואליד. ווי די צוויי ברידער זענען געפאלען פערלאזט אויך זיין גוטע פאָ־זיציע פון א הויכען בעאמטען אין ראט־שילד'ס באנק און מעלדעט זיך פריווי־ליג אין קריגס־פראנט. דער אלטישקער פאטער־גענעראל האט נאך געלעבט, ווי זיין לעצטער זוהן האט זיך מיט איהם געזעגענט: „פאטער, אונצט איז געקומען די רייהע צו מיר". ער איז מעהר ווי איין מאל פערוואונדעט געווארען און כסדר אויך מיט דער לינקער האנד, ווייל די רעכטע האנד איז איהם פונקט אין גע־לענק צושאסען געווארען — געהט ער פריוויליג צוריק אויפ'ן שלאכטפעלד. פיינער קארל האט אליין איהם אויסגע־צייכענט מיט דער גאלדענער טאפפער־קייטס־מעדאל פאר אפיצירען, הגם עס זענען אויך דאס מאל געווען מניעות וועגען יודישקייט. ווען דער קייזער האט זיך דערוואוסט דערפון, האט ער געהו־פען צו זיך זיין גענעראל־שטאב שעף, באראן וואלדרשטעטען, און איהם פאר קאטעגאריש געפרעגט:

— האבען מיר געפרעגט איבער דער רעליגיע פון אויבערליימענאנט איים. בעת ער איז געגאנגען אויף שטורם פאר אונז?

באראן וואלדרשטעטען ענטפערט: „ניין אייער מאיעסטעט". דערויף דעם קייזערס שארפע אפפארטיגונג און אונצט, נאכדעם ווי ער האט אויף אזא אופן גע־בראכט זיינבלוטיגען קרבן פאר אונז, אונצט פרעגט מען איבער זיין רעליגיע?"

קארל רוטער פאן חיים, דער אינוואַ־ליד און זעהר פעהיגער קאפ, איז אויך היינט אויף א הויכען ליימענדען פלאץ אין דער עסטרייכישער שווערער אינדו־סטריע ער איז דער איינציגער העלד פון דער אלטער ארמעע, וואס האט בעקו־מען ביידע גאלדענע טאפפערקייטס־מעדאלען: אי פאר סאלדאטען, אי פאר אפיצירען. דעם יודישען אינוואלידען־העלד פערגינט מען עס נאך היינט נישט אזא געוואלדיגען כבוד מיט אזא שטאל־צען פאמיליען־הערב.

קארל פאן איים איז געבליבען א בחור און ווער קיינעם נים איבערלאזען נאכ'ן טויט. דער שטאלצער קריגס־הערב פון דער אריסטאקראטישער יודישער העלדען־פאמיליע וועט מוזען צובראכען ווע־רען אפיפ'ן קבר פון לעצטען העלדען זוהן.

„איך אבער, דער היסטאריקער, אפי־ציר און נים יוד" — פערענדיגט אבערסט זעליגער זיין ארטיקעל — פרעג די עהרליך־דענקענדע עפענטליכ־קייט פון וועלכער נים איז שפראך און רעליגיע: וואו איז נאך געווען אין דער קריגס־געשיכטע פון אלע צייטען א פאמי־ליע, וואס האט געטון פאר'ן פאטער־לאנד מעהר ווי אט די?"

---

און אלטען עסטרייך פלעגט מען זא־גען: די פאמיליע איים מוז האבען א גע־היימען יחוס־בריף פון מלכות בית־דוד, נאר אין ארץ ישראל האבען געלעבט און געווירקט אזעלכע יודישע גבורים, און אז דער אלטער גענעראל מאיאר איז צו געשטאנען צום ציוניזם, אנגעמענדיג דעם פלאץ פון א געוועזליכער שרוף און מעאדאר הערצל'ס נייער ציוניסטישער מאשינעריע, האט מען דעמאלט פאסט טיש געזעהן אין דעם א אצבע־אלקים: ווער ווייסט, אפשר שטאמט טאקי די דאזיגע פאמיליע פון א היסטארישען יו־דישען גבורים־געשלעכט?"

---


# Dr. Wołkowyski

צעגיעלניאנא 25

טעלעפאן 126-87

ספעציאל־ארצט פאר הויט ווענערישע קראנק־הייטען און מענער־שוועכע. אלע־ארט אנאליזען בעהאנדלונג מיט קווארץ־שטראהלען.

נעמט אן פון 8—2, און פון 6—9 אווענד.

בעזונדער וארטע־זאל פאר פרויען.

# ווינער ארטאפעדישע פראצאווניע

— אונטער אויפזיכט פון א דאקטאר ספעציאליסט — מאכט לויט גיפס־מאדעלען ווקלאדקעס געגען פלאט פיס, קינסטליכע פיס, ארטאפעדישע גארסעטען און אפאראטען א. ז. וו. גדאנסקא 28. וו 1, פון 5—7 אווענד.

# Dr. Med. E. Reicher

ספעציי"ל ארצט

פאר הויט האר אין וועגערישע קראנקהייטען דיאטערמיע־בעהאנדלונג און עלעקטרא־טעראפיע

פאלודניאווא 28 נעהמט אן פון 8—10 פריה 12—2; 7—8.30 אוו. זונטאג פון 9—2

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פרייזען

# Dr. Z. RAKOWSKI

ספעציאליסט פאר אויערן, נאז, האלז און לונגען־קראנקהייט

קאנסטאנטינער 9 טעלעפאן 127-81

שפרעכשטונדען 12—2 און פון 5—7 נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17, פון 2 ביז 3 נאכמ'

# Dr. med. H. Lajchter

צאהן־כירורג

קיפער, דזשאנסלעס גומען, צינג־קראנקהייטען א.ד.ג.

האט זיך איבערגעצויגען

אויף זשעלאזנא 9, טעל. 149-66 1 שטאק פראנט

# Dr. med. H. Krauskopf

אקושעריע און פרויען־קראנקהייטען

צעגעלניאנא 45 טעל. 113-47

נעמט אן פון 4—7 אווענד.

# Dr. A. Mazur

ווסכאדניא 65, — טעל. 166-01

נעמט אן פון 12.30—1.30 און 4—6 אווענד.

# בחצי חנם! הגדות

אלע מינים טאנאן

ווילנער סקלאד ספרים | פערטרעטער פון קאלאמייער טליתים

# א. מ. גרובשטיין,

ווסכאדניא 54, פראנט 1־טער שטאק

צו בעקומען ש"ס טורים, רמב"ם, חומשים פסוקים מדרשים, משניות, מחזורים און מחזורים מיט פוילישער איבערזעצונג, סידורים, ספעציעלער אויסוואהל סידורים פאר כלה־מתנות. טליתים קאלאמייער, טערקישע און פיינע זיידענע אויך ליתים קטנים, ציצית, זיידענע גארטלען, קאפלן, ויך א גרויסער סארטימענט פון פערשיד. ספרים

25 פראצענט ביליגער ווי איבעראל!

א. מ. גרובשטיין, ווסכאדניא 54, פראנט 1. שט

# צוקערניע פ. גריצענדלער

פיעטריקאווער 62, טעל. 214-87

— עמפעהלט —

אויף פסח אין א גרויסען אויסוואהל די בעקאנטע פון זייער גיטסקייט מאקאראנען, הערבאטניקעס טארטען, שאקאלאדען, מאקאגיגי, מאנדלען, צוקערווארג א. ד. גל.

# לאזט אייך נישט גענארן!

א שווינדלערישע פירמע, וואס מאכט אלעס נאך, אנאנסירט די אויגען־אונטערזוכונג בחנם, נור ליידער איז דאס אנ'אפטיקער, וואס פערשטעהט זיך נישט דאס מינדעסטע פון אנ'אויג. דאס איינציגע אפטיק־געשעפט אין לאדז, וואו ס'ווערן די אויגען בחנם אונטערזוכט ווי ביי א דאקטאר, איז נור פאסטלעב וועלכער בעהאנדעלט די אויגען־אונטערזוכונג ווי א ספעציאליסט.

אפטיקער פאסטלעב פיעטריקאווער 71

# בעקאנטמאכונג

## די פערוואלטונג
## פון דער יודישער קהלה אין לאדז

מאכט דערמיט בעקאנט, אז די 6־טע טייל פון עטאט רעגיסטער אויפ'ן 1929 יאהר וואס ענטהאלט די עטאט־צאהלער פון די גאסען: טאקארזשעווסקיעגא, טראמוואיאווא, טראוגוטא, טרעמבאצקא, טילנא וואג־נערא, וואנסקא, וועסאלא, וועגגלאווא, ויערזשבאווא, וואדנא, וואדני־רינעק, וואלבארסקא, וואלטשאנסקא, וויסאקא, זאכאדניא, זאגאניקאווא, זאקאנטנא, זאמענהאפא, זאוואדזקא, זאווישא, זגערסקא, זשעלאנא, זשע־לאנא־באלוט, זשעלאני־רינעק, זלאטא, זשאביא, זשעלאזנא, זשעראמסקיעגא, זשוראוויא און די רעשט צא־לער פון די גאסען: אל. 1־טער מאי, אלעקסאנדראווסקי. אנדזשעיא, צעגעלניאנא, 28 שיסער פולק, פראנ־ציסקאנער, גדאנסקא, גלוונא, גאפלאנסקא, גראבאווא, יאקיבא, קאלענבאכא, קילינסקיעגא, קאנסטאנטי־נער, לוטאמירסקא, מאגיסטראצקא, מלינארסקי, מאסטאווא, נאפיורקאווסקיעגא, נארוטאוויטשא, נ. צע־גיעלניאנא, נ. מיעסקא, נ. זארזשעווסקא, פעפער, פילסודסקיעגא, פיעטריקאווער, פיראמאוויטשא, פל. דאמ־בראווסקיעגא, פאדרזשעטשנא, פאלודניאווא, פאמארסקא, פולנאצנא, שיענקיעוויטשא, שיעראדזקא, סקלא־דאווא, סקווערראווא, סלאוויאנסקא, אלט־מארק, סוואלסקא, 6־טער שיצרפיען און טארגאווא, ווערט אויס־געלייגט לויט די עגזיסטירענדע פארשריפטען צום אדורכזעהען במשך פון די טעג: אינ'ם 9־טען, 10־טען, 11־טען, 15־טען, 16־טען, 17־טען, 18־טען און 21־טען ה. ח. איינשליסליך, אין דער קאנצעלאריע פון דער קהלה (פרייהייטס־פלאץ 6) אין דער שעה פון 10 פריל ביז 1 נאכמיטאג.

לאדז, 8־טען אפריל 1930.

# דער לאדזער פיש־סוחרים־פעראיין פאמארסקא 18

מאכט בעקאנט, אז אויף דער פערוואלטונגס־זיצונג וועלכע איז פארגעקומען דעם 7־טען ד. ח. איז בעשלאסען געווארען צו פערטיילען פיש אויף פסח פאר פאלגענדע אינסטיטוציעס:

| | | | |
|---|---|---|---|
| „תומכי אורחים" | 40 קילא | יתומים־הויז פשיטולעק, פאלודנ. 66 | 20 קילא |
| בית מחסה לזקנים | „ 30 | „ „ „ראזאלינא" פולנאצנא 38 | „ 20 |
| אינטערנאט „העלענובעק" | „ 20 | „לינת החולים" | „ 15 |
| „ פאמאך, נארוטאוויטש 7 | „ 10 | „בית יתומים" זגערזשער 40 | „ 25 |
| בורסי פאר יונגלעך, פאמארסקא 41 | „ 10 | „ניעדעלא דזשעטשענצא" כראבר. 28 | „ 20 |
| „נותן לחם" סאלנא 14 | „ 20 | שוץ איבער יתומים און רעזערוויסטן־ | |
| פשיטולעק ביים „דאבראטשינאשץ" | „ 15 | קינדער פולנאצנא 39 | „ 20 |

די פעראינטערעסירטע אינסטיטוציעס האבען אפצונעמען די פיש געגען א פולמאכט פרייטאג דעם 11־טען ד. ח. 8 א זייגער פריה אויפ'ן פיש־מארק ווסכאדניא 5.

די פערוואלטונג

פרעזעס מענדיל קאטשמארעק נארוטאוויטשא 7,

וויצע־פרעזעס יעקב אהרן קרויזע, סעקרעטאר קאפעל לובאכינסקי.

אנאנסען אין „לאדזער טאגעבלאט" האבען דעם גרעסטען ערפאלג

# ממונו של אדם מעמידו על רגליו! (פסחים קי"ט)

אלע יודען דארפען געדענקען, אז קלייזולעס און זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט פון פוילען, אלע ארט פאדאניעס ווי: סאנדאווע, סקארבאווע און אד־מיניסטראצינע אויך שותפות־אקטען, וואוינונגס־אקטען, אפעלאציעס, ווילאנטשעניעס איבערזעצונגען (אויך העברעאיש) א. ז. וו. שרייבט און ערלע־דיגט לויט'ן אוסטאוו

רעכטס־קאנסולענט: י. ח. בוזין

לאדז אגראדאווא 3.

צוגענגליכע פרייזען

(עגזיסטירט זייט 1910.)

שוין אפצוגעבען

# א צימער מיט א קוך

מיט מעבעל אדער אן מעבעל, ביליג, נאווא־צעגיעלניאנא 19 מאכאראווסקי.

# שרייבט שעהן און שנעל

לערנט אויס דער בעוואוסטער קאליגראף

ל. בערמאן — אין — 15 לעקציאנען

אין איין חודש ווערט אויסגעלערנט שרייבען גוט

זאוואדזקא 19, פראנט

# יין כשר לפסח!!

טויזענטער מענשען האבען זיך שוין איבערצייגט, אז די וויינען פון דער ניי־ערעפענטער וויין און מעהד־פאבריק

## „פראגרעס"

זענען גוט און ביליג

צוליב רעקלאמע, אז גאנץ לאדז זאל זיך אין דעם איבערצייגען פערקויפען מיר לחג הפסח

א גוטע באטשינקע ראזינען וויין

גור 1.50 זל.

מיט אכטונג

פירמע „פראגרעס" אלטער־מארק 2

# הלא חכמה תקרא, ותבונה תתן קולה.

בצדק כל אמרי פי, אין בהם נפתל ועקש, אשרי אדם שמע לי, לשקד על דלתותי יום יום. איבער דעם זאלסטו קומען אין מיין רעכטסקאנסולענטען־ביורא צו

ה' מאנעלא, פיעטריקאווער 17 זאכאדניא 52

טעלעפאן 148-79

וואו ס'ווערט פינקטליך און געוויסענהאפט ערלעדיגט און געשריבען אלערליי געטעס: ציווילנע, קארנע, האנדלאווע, אפעלאציעס אדוואלאניעס, קלאוזולעס, זאפעזפיעטשע־ניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, וועגען דירות אין אוזשאנד ראזיעמטשע, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.

מיט אכטונג

ד. מאנעלא, רעכטסקאנסולענט

פיעטריקאווער 17

# גינסטיגע אפערטע.

מיר עמפעהלען זוימען (זרעים) אונטערזוכטע דורך דער זוימען־שאצונגס־סטאציע אין ווארשא

| | | | פרייז פאר 1 קילא |
|---|---|---|---|
| Marchew Lobberychska | klełk. | 40% | 1.50 |
| " " | " | 5(% | 2.00 |
| " St. Valery | " | 45% | 1.50 |
| " Duwicka | " | 38% | 6 00 |
| " Londyńska | " | 54% | 3.00 |
| Ogórki Nieżyńskie | " | 55% | 4.— |
| " Holenderskie | " | 62% | 4.— |
| " " | " | 75% | 6.— |
| Kapusta Sława Enkhuizenu | " | 73% | 10.— |
| " Brunświcka biała | " | 45% | 10.— |
| " Amager | " | 47% | 10.— |
| " " | " | 63% | 20.— |
| Rzodkiewka Non plus Ultra | " | 3?% | 1.50 |
| " owalna szkarłatna | " | 45% | 2.— |
| " sopel lodu | " | 47% | 2.— |
| " " " | " | 5?% | 2,50 |
| Szczaw ogrodowy | " | 47% | 6.— |
| Sałata Cesarska | " | 47% | 7.— |
| Szpinak okrągłolistny | " | 42% | 1.— |

ביל יגע אפערטען אויף אנדערע זוימען אויף א ספעציעלען פערלאנג.

„GRANUM" Hodowla Nasion

Warszawa, Pl. Napoleona 6.

# בעקאנטמאכונג

דאס מצה רייבעכץ אונטער די השגחת „עדת־ישראל" ובראשם הרה"ג ה"ר יעקב מאיר בי־דערמאן שליט"א געפאקט אין פלאמבירטע זעקעלעך. אין לאדז איזט דאס צובעקומען נאר ביי פנחס מארגענשטערן קאמיעננא 11 און ביי פנחס יעקב בריקמאן ווסכאדניא 2.

# טליתים־פאבריק

אויסארבייטונג פון וואלענע האלב־וואלענע, זיי־דענע טליתים כמו טערקישע, יאראסלאווער און קאלאמער, ווי אויך אויסלענדישע. טליתים־קטנים הורט און דעטייל, מיט אויספערטיגונג, אויך גארטלען, שפאניעס און ציצית צו בעקומען ביליגער ווי איבעראל ביי

# א. ה. ציטרינאווסקי

קאמיעננא 1, אין 2־טען טויער, פארטער.

בעמ.: ס'ווערען אויך אנגענומען אלע טליתים צו וואשען.

# Sz. Maroko, Łódź

נאוואמיעסקא 2 פראנט 1 שטאק טעל. 15948

עמפפעלט צום פריהלינג־סעזאן א גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע און בעסטע דאמען־ און מענער־שטאפען.

# וויכטיג פאר דאמען!

מאכע איך די עלעגאנטסטע דאמען־היטע נאך דער לעצטער פאריזער מאדע און די עלטעסטע היטע איבער־ארבייטע איך אויף גענצליך ניי. געדענקט די אדרעס:

פאר נאר 2.50 זל.

זאווארזקא 23

אין הויף. 2־טען איינגאנג, לינקס פארטער.

בעמערק.: ניי היטען די לעצטע נייהייטען אין פיינער אויספערטיגונג 50 פראצ. ביליגער. ווי איבעראל


אנאנסען־פרייז [illegible] פאר א פעטיט־שורה [illegible] 60% טייערער. [illegible]

אבאנעמענטס־פרייז: [illegible] ביימ—20 גרשנ. אין אנדערע לענדער—1.25 דאלאר. [illegible]

Redaktor-wydawca B. Hamburski

Kłocznia: B. i M. Hamburskich w Łodzi Piotrkowska 16.